

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra pomocných věd historických a archivnictví

Válečná období Nového Města nad Metují v obrazech

Novoměstští rodáci v první světové válce

Bakalářská práce

Autor: Michal Bareš
Studijní program: B3928 Technická podpora humanitních věd
Studijní obor: Počítačová podpora v archivnictví
Vedoucí práce: doc. PhDr. Věra Němečková, Ph.D.

Nové Město nad Metují, 2015

Filozofická fakulta

Zadání bakalářské práce

Autor: Michal Bareš

Studijní program: B3928 Technická podpora humanitních věd

Studijní obor: Počítačová podpora v archivnictví

Název závěrečné práce: **Válečná období Nového Města nad Metují v obrazech (Novoměstští rodáci v první světové válce)**

Název závěrečné práce AJ: The Pictures of Nové Město nad Metují in War Periods (Natives of Nové Město in the First World War)

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Stručný obsah: Bakalářská práce je zaměřená na zpracování literárních zdrojů o Novém Městě nad Metují za první světové války. Vychází z charakteristiky daného období, zejména k lokalitě Nového Města nad Metují, jeho okolí a osobností s ním spjatých. Cílem práce je připomenutí problematiky v souvislosti se stým výročním počátku války. Metody zpracování: Heuristika, syntéza, sonda. Literatura nebo archivní fondy: 1: Českoslovenští legionáři - rodáci a občané okresu Náchod : 1914-1920. 2: Dvořáček, Bohumil. Pohledy do minulosti Nového Města nad Metují. 3: Dvořáček, Bohumil. Z galerie osobností Nového Města nad Metují. 4: Hartman, Ladislav. Alois Rocman : ruský legionář : měl v bojových liniích v pohotovosti nejen pušku, ale i fotoaparát. 5: Kolektiv autorů. Československé vojenské dějiny II. a III. díl. 6: Krulichová, Marie. Zapomenuté hlasy : korespondence, deníkové záznamy a kresby z první světové války. 7: Lichý, Jaroslav. Jaroslav Lichý kapelník a Československý legionář v Rusku : "Cesta domů kolem světa". 8: Soukromý archiv.

Garantující pracoviště: Katedra pomocných věd historických a archivnictví, Filozofická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Věra Němečková, Ph.D.

Konzultant:

Oponent: PhDr. Zdeněk Zahradník

Datum zadání závěrečné práce: 4. 2. 2013

Datum odevzdání závěrečné práce:

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením vedoucí práce doc. PhDr. Věry Němečkové, Ph.D. a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Novém Městě nad Metují dne 1. 1. 2015

Poděkování

Dovoluji si tímto poděkovat vedoucí bakalářské práce doc. PhDr. Věře Němečkové, Ph.D. za odborné vedení, rady a studijní materiály poskytované během přípravy bakalářské práce, také všem kolegům, přátelům a především své rodině děkuji za vytvoření podmínek, bez kterých by nebylo možné věnovat se studiu a této práci.

Anotace

BAREŠ, Michal. *Válečná období Nového Města nad Metují v obrazech (Novoměstští rodáci v první světové válce)*. Hradec Králové: Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015. 97 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce je zaměřena na zpracování literárních zdrojů o městě Novém Městě nad Metují v období první světové války a československých legionářích pocházejících z Nového Města nad Metují.

Předkládaná práce je rozdělena do pěti hlavních kapitol. První kapitola charakterizuje první světovou válku. Druhá kapitola definuje československé legie a jejich význam pro vznik republiky. Třetí kapitola se zabývá Novým Městem nad Metují, jeho regionem a památníky obětím první světové války. Čtvrtá kapitola pojednává o novoměstských rodácích, kteří bojovali v československých legiích. V této kapitole jsou identifikovány osoby z tabla ČsOL a českoslovenští legionáři původem z Nového Města nad Metují. Pátá kapitola se zabývá dnešními vzpomínkovými akcemi.

Klíčová slova:

Nové Město nad Metují, československé legie, českoslovenští legionáři, první světová válka, Alois Rocman

Annotation

BAREŠ, Michal. The Pictures of Nové Město nad Metují in War Periods (Natives of Nové Město nad Metují in the First World War). Hradec Králové: Faculty of Arts, University of Hradec Králové, 2015. 97 p. Bachelor Degree Thesis.

The Bachelor Degree Thesis is focused on the processing of literature sources of Nové Město nad Metují during the First World War and the natives of Nové Město nad Metují who took part in Czechoslovak Legion.

The Bachelor Degree Thesis is divided into five main chapters. The first chapter describes the First World War. The second chapter defines the Czechoslovak Legion and its significance for the formation of the Republic. The third chapter deals with the Nové Město nad Metují, its region and memorials to the victims of the First World War. The fourth chapter deals with the natives who fought in the Czechoslovak Legions. In this chapter are identified persons from tableau ČsOL and Czechoslovak Legionnaires originally from Nové Město nad Metují. The fifth chapter deals with today's commemorative events.

Keywords:

Nové Město nad Metují, Czechoslovak Legion, Czechoslovak legionaries, First world war, Alois Rocman

Obsah

Úvod.....	10
1 První světová válka.....	12
1.1 Velká válka	13
1.2 Poválečná situace.....	13
1.3 Situace v Českých zemích.....	14
1.4 Idea samostatného československého státu	19
2 Československé legie.....	20
2.1 Československé legie v Rusku	21
2.2 Československé legie ve Francii	24
2.3 Československé legie v Itálii.....	25
2.4 Závěr války.....	27
2.5 Význam legií	27
3 Nové Město nad Metují	30
3.1 Památníky první světové války.....	31
4 Novoměstští rodáci v první světové válce.....	43
4.1 Alois Rocman.....	44
4.2 František Fišer	48
4.3 Karel Klapálek.....	50
4.4 Jaroslav Lichý.....	52
4.5 Identifikace mužů Jednoty čsl. obce legionářské Nového Města n. Met. z let 1918-1948	54
4.6 Čs. legionáři původem z Nového Města nad Metují.....	58
4.7 Seznamy odvedených branců-vojáků.....	62
5 Dnešní vzpomínkové akce	65
5.1 Organizace.....	65

5.2 Projekty	66
5. 3 Kluby vojenské historie	66
Závěr	69
Seznam odborných zdrojů.....	72
Seznam příloh.....	76

Seznam použitých zkratk:

arm. - armádní

ČSA - československá armáda - občan sloužil po válce v československé armádě

ČsOL - Československá obec legionářská

DM - demobilizovaný legionář

gen. - generál, vojenská hodnost

LF - francouzské legie

LI - italské legie

LR - ruské legie

NATO - Severoatlantická aliance (North Atlantic Treaty Organization)

NMnM - Nové Město nad Metují

ns. - nesignováno

OSN - Organizace spojených národů

rkp. - rukopis

SOkA - Státní okresní archiv

V - legionář navrátil se do vlasti

VÚA - Vojenský ústřední archiv

Úvod

Téma předkládané práce jsem zvolil z důvodu zájmu o historii a region. Hlavním cílem práce je připomenutí problematiky v souvislosti se stým výročím vypuknutí první světové války.

Nového Města nad Metují se, ať už přímo či nepřímo, dotkla řada konfliktů. Za husitských válek Nové Město nad Metují ještě neexistovalo, bylo založeno až roku 1501 Janem Černčickým z Kácova. V této době však již stával Krčín (dnešní část Nového Města nad Metují), o němž jsou první písemné zmínky z dob Jana Lucemburského. Válečné útrapy se dotkly našeho regionu roku 1420, když tudy táhl Zikmund Lucemburský s armádou na Prahu. Probíhala zde také malá krčínsko - jaromeřská válka, za které byla Jaromeř skoro zničena.

Období války třicetileté bylo pro Nové Město nad Metují jedno z nejhorších. Proti sobě stála na obou stranách vojska žoldněrů, která mnohdy po nevyplacení žoldu drancovala. Nové Město bylo několikrát obsazeno a vypáleno, např. při dobytí Švédy, vedenými Janem Gustafssonem Bannerem, shořely tři čtvrtiny města. Po válce velká část obyvatel ze zbídačeného města odešla.

Za první slezské války okupovalo Nové Město nad Metují pruské vojsko. Tato posádka i přes zaplacení kontribucí město oloupila a zpusťovala. Během druhé slezské války bojovaly v okolí města početné oddíly vojsk. Obě strany si uvědomovaly výhodnou pozici Nového Města. Rakouské vojsko nakonec město dobylo.

Za sedmileté války trpělo město pod tíhou výpalných, které požadovaly pruské oddíly. Obyvatelé byli nuceni schovávat se před Prusy v okolních lesích. Po válce bylo město vylidněno, a aby se zbavilo dluhů, odprodávalo obecní pozemky. Během války prusko-rakouské roku 1866, se přímé ničivé útrapy Novému Městu vyhnuly. Když probíhala bitva u Náchoda, byl zde zřízen lazaret pro těžce raněné vojáky, ti méně ranění pokračovali dál směrem na Dobrušku a Rychnov nad Kněžnou. Po vyhrané bitvě u Náchoda pokračovalo pruské vojsko k Hradci Králové, kde svedlo 3. července rozhodující bitvu války. Nové Město bylo

obsazeno staršími pruskými vojáky - záložníky. Celkem zde bylo ošetřeno 683 raněných, z nichž 120 - 161 zemřelo.

V předkládané práci nazvané Válečná období Nového Města nad Metují v obrazech se vzhledem k velkému rozsahu jednotlivých válečných období zaměřím na období první světové války. Částí v obrazech je v této práci myšleno doplnění práce obrazovým materiálem souvisejícím s danou problematikou, a to v daném případě dobovými fotografiemi legionářů. Cílem práce je získat informace o novoměstských rodácích, kteří se účastnili boje v československých legiích. Dále se zaměřením na to, zda se tito rodáci vrátili zpět do vlasti, do rodného města, nebo se po návratu odstěhovali. Pokusím se o identifikaci padlých, jejichž jména se dají nalézt na památnících obětem v Novém Městě nad Metují a jeho částech.

Snahou je, aby poznatky z této práce sloužily jak odborné, tak laické veřejnosti zajímavější se o historii a region Nového Města nad Metují. Výstupy svojí práce zpřístupním širší veřejnosti formou webové prezentace.

1 První světová válka

Sarajevským atentátem 28. června 1914 končí nejen život rakouského následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este, ale i celá jedna epocha v dějinách lidstva. Drtivá většina obyvatelstva z mobilizujících zemí si slibovala prospěch, možnost k hrdinským činům a vytržení ze stereotypních závazků. Tuto válku vítalo množství spisovatelů, učitelů a další inteligence jako možnost pozvednout národ na výši z přízemních a materiálních starostí všedního života.

Výsledkem války bylo vítězství Dohodových mocností. Znamenala konec německého, rakousko-uherského a ruského císařství a dále Osmanské říše. Ve střední a východní Evropě vznikly nové národní státy. Bývalé kolonie německého císařství a državy Osmanské říše byly rozděleny mezi ostatní velmoci. Spojené státy americké se staly definitivně největší ekonomikou světa.

Ztráty byly, do té doby, nepředstavitelné a čítaly na 10 milionů mrtvých, zraněno bylo přes 21 milionů lidí a pohřešovaných bylo k 8 milionům.

Fotografie 1 - Rakousko-uhersští vojáci popravují Srby¹

¹ *Wikipedia*. [on- line]

[cit. ze dne 16.12.2014]. Dostupné z:

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Austrians_executing_Serbs_1917.JPG.

1.1 Velká válka

Gavrilo Princip - student a atentátník udržoval styky se srbskou teroristickou organizací Černá ruka, jejíž vůdci pocházeli ze srbské armády. Černá ruka se obávala rozšíření vlivu Rakousko-Uherska na Balkáně, protože by to znamenalo oslabení jejích vlastních mocenských aspirací. Nesmiřitelnost Srbska a habsburské monarchie podporovalo Německé císařství. Po odmítnutí srbské odpovědi, která z části odpovídala požadavkům rakousko-uherské nóty, vyhlásilo Rakousko-Uhersko Srbsku válku. Tím došlo k uplatnění mezinárodních závazků a smluv, které se připravovaly již desetiletí. Na jedné straně to byly centrální mocnosti, Německo a Rakousko-Uhersko, později se přidalo Bulharsko a Turecko, na druhé straně pak mimo Srbska státy Dohody, tu tvořilo Rusko, Velká Británie a Francie, ke kterým se připojily i další státy (např. Spojené státy americké). Centrální mocnosti spoléhaly na to, že je Itálie, s níž tvořily před válkou Trojspolek, bude podporovat. Ta však vyčkávala, vyhlásila neutralitu a v roce 1915 se připojila k Dohodě. Významného spojence získala Dohoda ve Spojených státech amerických, od roku 1917 přímo se účastnících bojových operací. V témže roce však ztratila Rusko, ve kterém proběhla říjnová bolševická revoluce.

1.2 Poválečná situace

První světová válka znamenala hluboký zásah do vývoje světového politického myšlení. Otrásla hodnotami celých generací, a to jak kulturními, tak i duchovními. Válkou, která byla chápána jako boj za německé a rakousko-uherské mocenské zájmy, byl zničen dosud poklidný předválečný svět českého člověka. V plné síle propukla politická a duchovní krize hlavně ve státech poražených, tedy i v Rakousko-Uhersku, a posílila snahy českého a slovenského národa hledat východisko z politického područí dominujícího německého živlu.

Mírová konference zahájená 18. ledna 1919 na zámku Versailles u Paříže a poválečná jednání trvaly s přestávkami až do 21. ledna 1920. Účastnili se jí představitelé 32 států, vítězné dohodové mocnosti zde projednávaly mírové smlouvy s poraženými centrálními mocnostmi, tedy Německem, Rakouskem,

Maďarskem, Osmanskou říší a Bulharskem. Při jednáních se postupovalo na základě mírového programu Čtrnácti bodů, které sepsal prezident USA Woodrow Wilson.

Na konferenci měly rozhodující vliv státy s největším podílem na konečném vítězství tzv. „Velká pětka“, tedy Francie, Velká Británie, Itálie, Japonsko a USA. Versailleský systém však předpokládal dominanci Francie a Velké Británie v Evropě a žádný z původních sporů se vlastně nevyřešil.

Po válce nastaly změny politické, sociální i kulturně-morální. Důsledkem války byl rozpad Německého císařství, carského Ruska, Rakousko-Uherska a Osmanské říše. Vznikaly státy národní, nástupnické i nové. Další reakcí na válku byl politický pacifismus, který odmítal válku jako prostředek řešení sporů.

1.3 Situace v Českých zemích

V Čechách panovala velmi sklíčená atmosféra. Jak uvádí Černý², přes nechuť jít do války proběhla mobilizace spořádaně jako v jiných zemích. Rakouský stát nepřijala za svůj česká společnost ani dříve, natož v době kdy jí nabízel jen perspektivu války. K této situaci jistě přispělo i zjevné nepřátelství rakouských úřadů. Politika Vídně, dříve v zásadě a z nutnosti tolerantní, se proměnila. Došlo k uzavření parlamentu, omezení demokratických práv a armádní velení získávalo stále větší podíl moci na řízení státu. Česká politika, po ztrátě parlamentní tribuny, umlkla a omezila se spíše na poradní činnost svých představitelů. V důsledku toho začala nabývat na významu česká kultura - spisovatelé, herci a novináři se obraceli k národu a sdíleli s ním své nadšení či obavy. Protože úřady nedokázaly vytvořit přitažlivý propagandistický a kulturní program, používaly také překrucované nebo zatajované zprávy z bojů, tím upadala jakákoliv důvěra ve zpravodajství. Hlavním nástrojem se stala cenzura, ta se zaměřovala nejvíce na denní tisk. Ve snaze ulehčit v této chmurné době obyvatelstvu a pobavit ho, ironizovali novináři válečné propagandistické úsilí.

² ČERNÝ, F. *Moje záznamy ze světové války*. Praha: Paseka, 2014. str. 159. ISBN 978-80-904272-8-0.

Teoreticky se s myšlenkami Rakouska rozešla velká část českého národa, avšak jen Tomáš Garrigue Masaryk našel k tomuto kroku skutečnou odvahu. V prosinci roku 1914 se odebral do emigrace. Rakouský tisk tuto akci komentoval slovy, že sám vypověděl osobní válku centrálním mocnostem. Postavení Masaryka bylo zpočátku beznadějně, doma se opíral jen o úzký okruh příznivců vedených Edvardem Benešem, kteří tvořili tajnou organizaci pojmenovanou Mafie. Úkolem Mafie bylo shromažďovat informace z domova a především přesvědčovat domácí politiky, aby nepodporovali Rakousko-Uhersko. V zahraničí, hlavně v USA a po pádu carismu v Rusku, začaly Masaryka podporovat organizace krajanů. Usiloval, aby ho přišli podpořit i další čeští politici, potřeboval totiž, aby v očích dohodových mocností mluvil jménem celého národa.

Ke konci roku 1915 došlo k posílení personálního odboje. V září přijel do Paříže Edvard Beneš a v prosinci Milan Rastislav Štefánik zprostředkoval Masarykovi kontakty se špičkou francouzské politiky.

Během roku 1916 se vytvořila Česká, později Československá národní rada. Ta jako hlavní orgán protirakouského odboje získávala stále větší pochopení u Dohody. Dohodové mocnosti doufaly, že se Habsburská monarchie zbaví závislosti na Německu a stane se ve střední Evropě jakousi protiváhou Berlína. Na variantu vytvoření národních států se pohlíželo jen jako na jednu z možností. Jak válka pokračovala, Vídeň nesla závislost na svém spojenci těžce, nedokázala se jí však zbavit. Revoluce v Rusku nicméně ukázala, jak nepevné mohou staré mocnosti být. Národní myšlenka se však ukázala jako výborná ochrana před postupující revolucí.

Národní rada podporovala ze všech sil vytvoření československého zahraničního vojska, aby dodala svým teoretickým koncepcím váhy. Na Spojence hluboce zapůsobilo to, že za teorie hlásané třemi učenci se rozhodly bojovat desetitisíce vojáků. Nejvýrazněji se československé legie uplatnily na ruské jihozápadní frontě v létě 1917 v bitvě u Zborova, ale i na západní frontě, kde museli Spojenci čelit poslednímu velkému náporu německé armády. Nejprve uznala Francie

Národní radu jako legální představitelku obou národů a později se připojily i Velká Británie a Spojené státy.

V té době se domácí politická scéna velice změnila, a to zásluhou prvních vítězství ruských vojsk. Karel Kramář - mladočeský politik načrtl první domácí koncepci českého státu, součást slovanské říše, v níž by vládl bez omezení ruský car. Tuto úvahu pohřbila v květnu 1915 porážka ruských vojsk u Gorlice. Kramář spolu s Aloisem Rašínem byli zatčeni a obviněni z velezrady a česká politika znovu upadla do deprese. Začala se rýsovat myšlenka možné aktivní podpory rakouského státu, jenž by za odměnu přihlížel více k přáním českého národa. Tato iniciativa mladočechů se shodovala s dosavadní českou tradicí a podpořily ji mimo jiné i sociální demokracie. V listopadu 1916 vytvořily tyto strany dvě organizace, první z nich byl Český svaz, sdružující poslance ve vídeňském parlamentu, a druhou Národní výbor, které měly působit jako nejvyšší národní instance. Politické síly se musely nutně koncentrovat kvůli předpokládaným ústavním změnám a opětovnému otevření parlamentu, s nástupem císaře Karla I. v roce 1916. Hrozilo, že než bude parlament zasedat, splní němečtí poslanci požadavky, jimiž podmiňovali svou účast a které by znamenaly potvrzení jednoznačné nadvlády německé buržoazie v Rakousku. Čelit tomu měl Český svaz loajální a energickou politikou.

Bělina et. al.³ uvádí, že v dopise ministru zahraničních věcí, hraběti Otto Czerninovi z 24. ledna 1917 odmítl Český svaz „*osvobození Čechů od cizího panství*“ uváděné v té době jako jeden z válečných cílů Dohody a prohlásil, že „*národ český jako vždycky v minulosti, tak také v přítomnosti i v době příští jen pod žezlem habsburským vidí svojí budoucnost*“.

Představy německých politiků se však neuskutečnily. Na počátku roku 1917 se v monarchii změnilo politické klima natolik, že si vláda nemohla dovolit experimentovat. V Rusku se za Únorové revoluce aktivizovaly široké masy, které demonstracemi a stávkami dávaly najevo svůj odpor k válce a stále se zhoršující

³ BĚLINA, P. et al. *Dějiny země koruny české II*. Praha: Paseka, 1995. str. 144. ISBN 80-85192-28-6.

hospodářské situaci v zemi. Došlo i k radikalizaci veřejného mínění v Čechách, začalo se uvažovat o přestavbě Rakouska podle českých představ, ale i o jeho úplném rozbití. K přechodu na pozice národního radikalismu docházelo, protože česká politická reprezentace byla vystavena silnému tlaku. Tyto přesuny byly povzbuzeny výzvou Českému poselstvu na říšské radě, kterou koncipoval v květnu 1917 básník a člen Mafie Jaroslav Kvapil. Tato výzva je označována jako Manifest českých spisovatelů a napomínala poslance, aby za všech okolností hájili práva českého národa a obnovení občanských svobod s tím, že pokud by toho nebyli ochotni a schopni, ať raději na své mandáty rezignují. Přes 200 spisovatelů, žurnalistů a vědců tento manifest podepsalo. Český svaz se měnící situací přizpůsobil a 30. května vydává prohlášení, v němž žádá, aby byla habsburská monarchie upravena ve spolkový stát svobodných a rovnoprávných národů. Nepřímo zde také zaznělo i budoucí spojení Čechů a Slováků v jednom státě. Docházelo k postupnému otupování rozdílů mezi politickými stranami a posilování Národní jednoty. Rakouské úřady pozvolna ztrácely autoritu, kterou získávali národní představitelé. Nezbyvalo než převzít moc.

K tomuto úkolu byl zreorganizován Národní výbor, který byl sestaven 13. 07. 1918 podle výsledků posledních voleb v roce 1911. Představitelé Národního výboru si uvědomovali, že nebude problém vyhlásit samostatnost, ale udržet ji, nedopustit násilnostem a připravit státní aparát a opatření, jimiž by byl přerušen styk s Vídní a Budapeští a vytvořena ekonomická základna státu. Otázka zásobování byla nejzásadnější a pod Švehlovým vedením se jí zabývala zemská hospodářská rada. Ta se snažila pomocí svých poboček zatajit a udržet doma co největší množství potravin. Kontrola vývozu potravin z Čech představovala klíčový nátlakový prostředek, kterým, jak si Národní rada uvědomovala, je možné držet v šachu Vídeň. Socialistické strany sice vytvořily vlastní orgán k hájení sociálních požadavků - Socialistickou radu, ale důležité bylo, že uznaly Národní výbor a poskytly prostředky pro protirakouské akce. Socialistická rada se jen jednou pokusila o vlastní akci: 14. října 1918 začala šířit leták vyzývající k vyhlášení republiky, bylo to v souvislosti s generální stávkou, kterou organizovala právě proti vývozu potravin. Tento samostatný podnik však skončil

neúspěchem. Monarchii v té době již nemohlo nic zachránit a nezbývalo jí více než 14 dní.

Vojenská porážka a chaos v hospodářství se ještě více násobily nebezpečím politické dezintegrace, k níž Češi přispívali významným dílem. Středoevropský prostor hrozil zmatky a revolucemi, čeští politici se rozhodli od něj své země oddělit. Císař, v obavě z občanské války, nekladl téměř žádný odpor českým snahám. Vkládal naděje v to, že i nově konstituovaný stát nepřeruší všechny svazky s rakouskými zeměmi. Nálada na pražských ulicích byla však taková, že by podobné názory ohlas nenalezly. Když ministr zahraničí Julius Andrassy odeslal 27. října 1918 nótu Spojeným státům, kde se jeho vláda ve snaze ukončit válku za každou cenu přislíbila uznat práva Čechoslováků a Jihoslovanů, pochopilo předsednictvo Národního výboru, že přišel čas. Dne 28. října roku 1918 došlo k převzetí Obilního ústavu, zásobovací centrály a později i dalších úřadů včetně místodržitelství. Samostatnost byla oficiálně vyhlášena toho dne odpoledne na Václavském náměstí.

Duchovním základem nového řádu, bylo zajistit, aby se válečné hrůzy již neopakovaly. Ideálem se stala demokracie a humanita. Vítězné mocnosti Francie, Velká Británie a USA představovaly svým politickým systémem parlamentní demokracie nedokonalé, přesto jedině uskutečnění těchto ideálů. Základ těchto ideálů položil americký prezident Woodrow Wilson ve výčtu válečných cílů Dohody v poselství Kongresu 8. ledna 1918, ve známých čtrnácti bodech.

Z nich vyplývalo, mimo jiné, právo národů na sebeurčení a dodržování etnického principu při úpravě hranic nad momentální zájmy mocenské a imperiální. Tyto hodnoty vedly představitele českého a slovenského zahraničního odboje proti Rakousko-Uhersku a ke spojení s dohodovými mocnostmi. T. G. Masaryk směřoval svým předchozím dílem ke zdůvodnění nezbytnosti nového demokratického řádu. Základní mravní ideou české demokratické politiky byl podle něj ideál humanity.

1.4 Idea samostatného československého státu

Masaryk došel za války k názoru, že je třeba modifikovat koncepci politického realismu, do té doby směřujícího k demokratizaci politického systému Rakousko-Uherska. Jak uvádí Kvaček⁴, názor Masaryka na postavení českého státu v rámci habsburské monarchie se vyvíjel s postupem války. Masaryk se postavil do čela boje za samostatné Československo jako národního státu Evropy obrozené dle moderní národnostní zásady. Jak uvádí Masaryk⁵ „*válka pro něj byla střetnutím principu demokracie, představovaného Dohodou, a teokracie Ústředních mocností*“. Masaryk na základě shody s Wilsonem přesvědčoval dohodové spojence o nutné reorganizaci střední Evropy, kde měl československý stát tvořit oddělující hráz mezi Německem a Ruskem. Hlavní podmínkou pro uskutečnění Masarykovy koncepce byla úplná porážka Ústředních mocností.

Na válečných akcích Dohody se podílely i československá zahraniční vojska - legie. Na základě jejich působení v Rusku, Francii a Itálii bylo Československo mezinárodně uznáno jako válčící stát patřící do dohodového tábora. Přispěly tím k úspěchu zahraniční mise, směřujícímu k ustavení samostatného československého státu.

⁴ KVAČEK, Robert. *První světová válka a česká otázka*. Praha: Triton, 2013. 200 s. ISBN 978-80-7387-635-7.

⁵ MASARYK, T. G. *Světová revoluce - Za války a ve válce 1914-1918*. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 2005. 639 s. ISBN 80-86142-17-5.

2 Československé legie

Původně byly legie nazývány jednotkami československých zahraničních vojsk, které se účastnily bojů na straně Dohody. Za jejich vznikem stálo hlavně Sokolské hnutí. Zapojily se do bitev ve Francii, Rusku a Itálii např. v bitvě u Arrasu, Zborova a Piavě. Na zpáteční cestě domů z Ruska čelili legionáři bolševikům a leckde si další postup museli vynutit bojem. Bojová činnost legionářů se stala hlavním argumentem Masarykovy politické reprezentace o československé samostatnosti. V samostatné republice se pak čs. legie staly základem československé armády a z legionářů vzešla řada důstojníků a generálů.

Příčiny vzniku legií

Od druhé poloviny 19. století procházel český národ kulturním a ekonomickým rozvojem, ještě urychleným po r. 1900 technickým pokrokem. Vypuknutí války pro Čechy znamenalo překvapení, společnost ani politici s ní nepočítali. Ke skepsi z národnostní politiky Vídně, přispěla jistě jak první léta války, tak krize politická a hospodářská. Většina obyvatel ztratila důvěru v císařství a možnost českého národa najít v něm své místo. Na podzim roku 1914 překročila carská armáda hranice podunajské monarchie a vrchní velení vydalo svolání k národům habsburské monarchie. Toto svolání vyvolalo velký ohlas nejen v zázemí, ale i mezi českými vojáky v c. a k. armádě. Po svolání následovaly listy slibující nové uspořádání střední Evropy a lepší postavení národů monarchie. Při nástupu do kasáren nebo odjezdu na frontu docházelo k odporu ze strany českých vojáků. V českém národě byly sympatie na straně národů, proti kterým teď měli naši vojáci bojovat.

Ozbrojené vystoupení v dohodových armádách proti Rakousku-Uhersku předešlo zahraniční politický odboj. Téměř ihned po vypuknutí konfliktu v srpnu 1914 se začali čeští kolonisté na území Francie a Ruska sdružovat do dobrovolnických skupin, ochotných vystoupit ozbrojeně proti Rakousku-Uhersku a Německu. Z těchto skupin byly zformovány v rámci francouzské a ruské armády formace. Ve Francii se jednalo o Výbor osadníků a dobrovolníků českých, přetvořený v rotu

Nazdar. V Rusku to byla Česká družina. V Itálii šlo o oddíly složené z rakousko-uherských zajatců české a slovenské národnosti. Jednotlivci pak bojovali také v armádě americké, kanadské a britské - těch bylo asi 50 tisíc.

2.1 Československé legie v Rusku

Na den sv. Václava 28. září 1914 byl v Kyjevě vysvěcen prapor nově zformované České družiny, jejíž příslušníci mu složili přísahu věrnosti. Za vznikem družiny stálo hlavně Sokolské hnutí a tvořili ji dobrovolníci - čeští kolonisté žijící v Rusku ještě před vypuknutím války. Prapor čítal 800 mužů, rozdělených do 4 rot, dále jedné záložní a pracovní roty. Zpočátku byly tyto roty používány k průzkumné činnosti po četách a poločetách, z důvodu znalosti organizace rakouské armády, označení jednotek a v neposlední řadě také jazyka. Jednotka působila v rámci 3. armády generála Dmitrijeva a do prvních bojů se zapojila v listopadu 1914 u Tarnova, Biele na Dunajci a Radlova. Rakouské velení vědomo si této hrozby, v prosinci popravilo dva zajaté družníky, Grmela a Müllera. Na začátku roku 1915 přijala Česká družina 400 nových dobrovolníků ze zajatců, kterým se začalo říkat Novodružníci a postupně se z Družiny stala divizní rozvědka.

Naše jednotky v Rusku nabývaly na počtu mužů ze zajatců - dobrovolníků. Ruské velení ovšem toto brzdilo z obavy, že by poté muselo povolit totéž Polákům či jiným národům. V roce 1916 byl vytvořen 1. a 2. československý střelecký pluk a brigáda, které velel plukovník Trojanov. Nadále však sloužily tyto jednotky rozptýleně jako rozvědčící. Až ruský ppl. Mamontov, zajímající se o naši historii, pojmenoval husitskými názvy jednotlivé pluky - např. 3. pluk Jana Žižky. Zavedl po vzoru husitského tykání oslovení „bratr“. Čs. 1. brigáda, o síle 3 200 mužů, v červnu 1917 odchází do zákopů u Zborova.

Bitvy u Zborova a Bachmače

Čs. brigáda do bitvy u Zborova bojovala bez těžkých zbraní, zde měli naši vojáci přejmout ruské zbraně a munici. Při příchodu do zákopů však zjistili, že je vše zakopáno a zákopy jsou ve špatném stavu. Na některých úsecích byl možný průchod jen plížením. Nepřítel o chystané ofenzivě věděl a naše jednotky byly

pod neustálou kulometnou a dělostřeleckou palbou. Zde přišel o oko budoucí generál Syrový, od r. 1938 generální inspektor armády a předseda vlády. U všech pluků byly vytvořeny dobrovolnické oddíly granátníků o 60 mužích, kteří měli vyrazit do útoku jako první a rozbít překážky před nepřátelskými zákopy a umožnit tak průchod útočné vlně.

Dne 2. července 1917 v 9 hodin ráno granátníci zaútočili na nepřátelské pozice. Za nimi následovala hlavní vlna útoku, dále podpořená ruským gardovým plukem. Prolomeny byly všechny tři obranné linie říšskoněmeckých a rakouských oddílů, ze kterých padlo do zajetí asi 3 500 vojáků. Dále byl zajat rakouský divizní štáb a ukořistěno 21 děl, desítky kulometů a také dvě letadla. Během bitvy padlo 197 čs. legionářů. Plukovník Trojanov byl povýšen na generála a převzal velení ruské divize. Plukovník Mamontov se stal velitelem brigády. Výročí bitvy u Zborova (2. 7. 1917) pak bylo slaveno jako Den armády.

Další významná bitva byla svedena dne 08. - 13. března 1918 proti Němcům u ukrajinského města Bachmače, které bylo důležitým železničním uzlem. Ustupujícím československým jednotkám zde hrozilo obklíčení německými vojsky postupujícími od Kyjeva a Gomelu. Německou přesilu se podařilo zadržet kombinací bojů a vyjednávání, tím byl umožněn průjezd všech našich transportů na východ. Galandauer⁶ uvádí, že ztráty činily 90 mrtvých a 200 raněných. Z čs. jednotek zde bojovaly střelecké pluky 4., 6., 7. a 1. záložní pluk (později 9. pluk).

Jak uvádí Bělina et. al.⁷ legie v Rusku byly početně nejsilnější a čítaly téměř 55 tisíc mužů, z nichž více než 4 tisíce padly.

Československé pluky vytvořené v Rusku

- 1. střelecký pluk Mistra Jana Husa - zúčastnil se bitvy u Zborova a bojů na povolžské frontě, od jara 1919 střežil sibiřskou magistrálu v úseku

⁶ GALANDAUER, J. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. Praha: Hermes, 1993, 90 s. ISBN 80-900-6777-8.

⁷ BĚLINA, P. et al. *Dějiny země koruny české II*. Praha: Paseka, 1995. str. 164. ISBN 80-85192-28-6.

Krasnojarsk, Kansk a Irkutsk. Vznikl rozšířením České družiny v lednu 1916.

- 2. střelecký pluk Jiřího z Poděbrad - zformován ve Slucku, zúčastnil se bitvy u Zborova, bitvy o Volosovku a Kyjev, ústupu od Tarnopolu, na magistrále pluk bojoval o Marianovku, Šadrinsk, Kazaň, Čeljabinsk, Zlatoust, Trojick a Nižnyj Tagil.
- 3. střelecký pluk Jana Žižky z Trocnova - místo formování Treskyňa, bojoval u Zborova, ustupoval od Tarnopolu, dobyl Čeljabinsk, Zlatoust, Trojick a Jekatěrinburg, dále bojoval na uralské frontě a od jara 1919 bránil magistrálu v oblasti Irkutska.
- 4. střelecký pluk Prokopa Holého - formován v Polonnoje, vybojoval bitvu proti bolševikům u Lipjag, od května do konce roku 1919 střežil pluk úsek magistrály na střední Sibiři o délce 300 kilometrů.
- 5. střelecký pluk Pražský T. G. Masaryka - zformován v Borispolu, účastnil se bojů o Vladivostok, Nikolsk Ussurijský, Kaul, Kungur a Spassk, od jara 1919 střežil magistrálu na úseku Bernaul-Tomsk.
- 6. střelecký pluk Hanácký - místo formování Borispol, bojoval u Bachmače, Tatarské, Tjumeně, Omsku, Kunguru, Jekatěrinburgu, Irkutsku a v bajkalských tunelech, střežil úsek sibiřské magistrály Ščaglovska a Omsk.
- 7. střelecký pluk Tatranský - zformován v Berezani, bojoval u Bachmače, Novonikolajevska, Irkutska, Mariinska, Čeljabinska, Kaulu, Tomska, Krasnojarska, střežil magistrálu v úseku.
- 8. střelecký pluk Slezský - místo formování Borispol, bojoval o Nikolsk Ussurijský, Vladivostok, Nižnyj Tagil a Kungur, střežil úsek magistrály Mariinsk-Irkutsk.
- 9. střelecký pluk Karla Havlíčka Borovského - zformován v Samaře, účastnil se bojů na povolžské frontě (Nikolajevsk, Simbirsk, Volsk, Buguruslan), střežil úsek magistrály Kungur-Šumicha-Kansk. (vznikl z 1. záložního pluku).

- 10. střelecký pluk Jana Sladkého Koziny - formován v Samaře, zasáhl do bojů na povolžské frontě u Bugulmy a Simbirska, střežil ruský zlatý poklad v Irkutsku a magistrálu v úseku Ačinsk-Krasnojarsk-Kansk.
- 11. střelecký pluk Františka Palackého - formován v Novonikolajevsku, taktéž se účastnil bojů na povolžské frontě a magistrálu střežil na úseku Ačinsk-Krasnojarsk.
- 12. střelecký pluk M. R. Štefánika - formován v Tomsku, konal strážní službu v Irkutsku a cvičil doplňky pro pluky uralské fronty, úsek magistrály střežil v oblasti Nižně Udinska.
- 1. záložní pluk - působil v Omsku a zabezpečoval vojenský výcvik. V létě 1918 se přeměnil na 9. pluk.

Dále zde působil 1. jezdecký pluk Jana Jiskry z Brandýsa a druhý jezdecký pluk Sibiřský, které sloužily jako průzkumné jednotky. Úderný prapor, jenž byl elitní jednotkou našich legií. Lehké a těžké dělostřelecké pluky, které bojovaly u Mariinska, Irkutsku, dále na uralské frontě a při ochraně magistrály.

2.2 Československé legie ve Francii

První čs. jednotka ve Francii rota „Nazdar“ vznikla 23. srpna 1914 a tvořilo jí 300 dobrovolníků. Byla součástí Cizinecké legie, praporu „C“ 1. pluku Marocké divize. Název získala podle užívaného sokolského pozdravu, protože většina jejích členů byli sokolové. Poprvé byla rota nasazena na německo-francouzské frontě 23. října 1914 v oblasti Champagne.

Jak uvádí Pospíšilová⁸, v bitvě u Arrasu 9. května 1915 byla rota určena k průlomové akci. V důsledku značných ztrát po boji přestala rota Nazdar existovat a zbylí dobrovolníci byli zařazeni do různých jednotek.

Dekretem francouzské vlády a prezidenta Raymonda Poincaré bylo dne 19. prosince 1917 úředně povoleno formování čs. vojska. Byla vytvořena československá střelecká brigáda. Její 21. pluk, zformovaný 12. ledna 1918 v Cognacu, byl tvořen dobrovolníky srbských legií, ruských legií, dále z R-U

⁸ POSPÍŠILOVÁ, J. *Českoslovenští legionáři z okresu Hradec Králové 1914-1920*. Hradec Králové: Muzeum východních Čech, 2000. 16 s. ISBN 80-85031-31-0.

zajatců z Rumunska a Itálie. Základ 22. pluku vytvořeného 20. května 1918 v Jarnacu tvořili bývalí příslušníci roty Nazdar a dobrovolníci z USA, Velké Británie a Austrálie. Pluky složily vojenskou přísahu a přijaly bojový prapor od francouzského prezidenta. Do konce války byly zformovány ještě 23. a 24. pluk ze zbylých dobrovolníků, bývalých R-U zajatců a na úplném konci války dorazivších amerických dobrovolníků.

Brigáda měla při přesunu do Československa počátkem roku 1919 početní stav 9 600 mužů. V bojích padlo 630 čs. legionářů. Brigáda byla na našem území doplněna o těžké zbraně a stala se 5. divizí, která se účastnila a vyznamenala v bojích o Těšínsko a na Slovensku.

Československé pluky vytvořené ve Francii

- 21. střelecký pluk - zformován v Cognac, působil na klidných úsecích fronty od července 1918, poté bojoval u Terronu.
- 22. střelecký pluk - zformován v Jarnac, bojoval u Vouziers.
- 23. střelecký pluk - zformován v Cognac 3. prosince 1918 ze zbývajících dobrovolníků, bývalých R-U zajatců a dobrovolníků z USA.
- 24. střelecký pluk - vznikl v Cognac 18. ledna 1919, stejně jako 23. sp.

2.3 Československé legie v Itálii

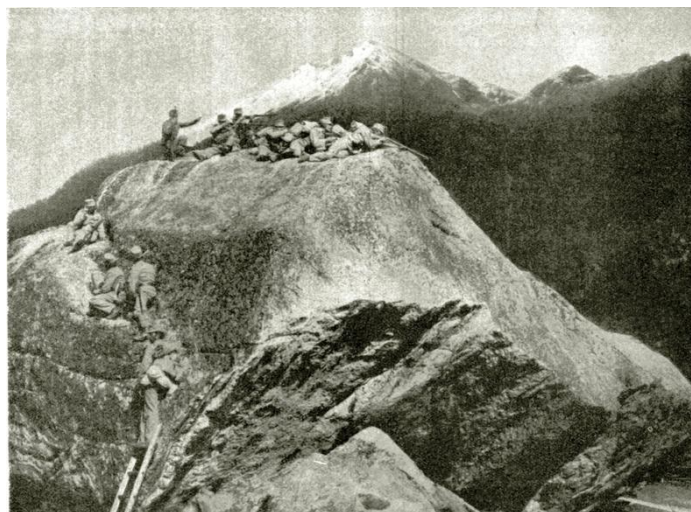
Československý dobrovolnický sbor byl založen na sokolských ideálech 17. ledna 1917 v zajateckém táboře Santa Maria Capua Vetere u Neapole. Čs. legie v Itálii vznikly jako poslední. Formování čs. bojových jednotek nepovolila italská vláda a příslušníci sboru byli nasazováni jako pracovní síla. Teprve po porážce Italů v bitvě u Caporetta v říjnu 1917 začaly postupně vznikat čs. průzkumné jednotky v italských útvarů. Formování samostatného čs. vojska v Itálii bylo povoleno až po diplomatickém úsilí M. R. Štefánika. Z výzvědných oddílů vznikly legionářské pluky č. 31, 32, 33, 34, a 39, které se spojily v 6. a 7. divizi a po doplnění

dělostřeleckými a týlovými jednotkami byly po skončení války přesunuty do ČSR, kde se podílely na boji proti maďarským bolševikům na jižním Slovensku.

Čs. sbor čítal na bojištích v Itálii 20 tisíc mužů, v boji padlo 350 legionářů a dalších 55 mužů bylo popraveno rakousko-uherskou armádou po zajetí.

Československé pluky vytvořené v Itálii

- 31. československý střelecký pluk - místo formování Perugia, zúčastnil se bojů na Doss'Altu.
- 32. československý střelecký pluk - zformován v Assisi, zúčastnil se bojů na Doss'Altu.
- 33. československý střelecký pluk - místo formování Foligno, zasáhl do bojů u Santa Dona di Piave a na Doss'Altu.
- 34. československý střelecký pluk - zformován ve Spoletu, bojoval na Doss'Altu.
- 35. československý střelecký pluk
- 39. československý střelecký pluk „Výzvědný“.

Fotografie 2 - Sočský front⁹

⁹ *Galerie portálu Velká válka.* [on-line]

[cit. ze dne 25.6.2014]. Dostupné z: <http://velka.valka.cz/galerie/picture.php?/95/category/25>.

2.4 Závěr války

Anabáze

Je souhrnný název pro postup čs. legií přes Transsibiřskou magistrálu do Vladivostoku a odtud zpět do vlasti. Tento postup si musely leckdy i vybojovat.

Rusko začalo žádat o příměří již na podzim 1917 a vyhlášení separátního míru proběhlo 3. března 1918 v Brestu Litevském. V tom se bolševické Rusko zavázalo plnit potupné požadavky Centrálních mocností, načež německé vojsko začalo obsazovat Ukrajinu. To znamenalo pro čs. jednotky nutnost ústupu. Tehdy ještě spolupracovaly s bolševickými vojenskými oddíly proti Němcům.

Legionářům v Rusku se povedlo dobýt ohromné území Transsibiřské magistrály s okolím, které drželi od léta 1918 až do jara 1920, kdy se začali postupně stahovat do Vladivostoku k evakuaci.

Evakuace československých legií z Ruska začala na jaře 1920 a vypraveno bylo 40 lodních transportů. Lodě s evakuovanými vyplouvaly z Vladivostoku v těchto směrech:

- kolem čínských, indických a arabsko-egyptských břehů do italského Terstu.
- přes Tichý oceán a dále přes Ameriku, a to buď Panamským průplavem, nebo železnicí přes Kanadu nebo Spojené státy k Atlantskému oceánu a do Hamburku nebo Terstu.

První transport vyplul 15. ledna 1919 s raněnými a poslední 2. září 1920 složený z jednotek 3. střelecké divize. Celkem tyto transporty přesunuly 67 730 osob, z toho bylo 56 459 vojáků a 11 271 civilistů. V průběhu plavby zemřelo několik legionářů na následky onemocnění.

2.5 Význam legií

Tyto jednotky se podílely na vítězství Dohody v první světové válce, nemalou měrou také podpořily vznik samostatného Československa, o které usilovali naši politici v rámci Rakousko-Uherska. Československo bylo Dohodou považováno

za jednu z vítězných mocností a po válce mohlo uplatňovat své nároky. Jak uvádí Peroutka¹⁰, ruské legie svými počátečními úspěchy v boji s nepřítelem učinily jméno Čechoslováků známým světu.

Hlavním významem legií v Rusku pro Dohodu bylo vystoupení legií proti bolševikům, kteří měli v rámci podmínek míru v Brestu Litevském vrátit zajatce. Díky legiím se vrácení zajatců nepodařilo a tak v závěru války chybělo Německu a Rakousko-Uhersku přes půl milionu zajatců, kteří uvízli na Sibiři kvůli bojům.

V Československu po válce vznikalo mnoho spolků a organizací propagujících legie. Nutno zmínit legionářskou literaturu, výhradně se zabývající legiemi. Jejimi představiteli byli Josef Kopta, František Langer a Rudolf Medek. Po komunistickém převratu v roce 1948 začal být význam legií utlumován a oficiálně se o nich přestávalo mluvit.

Českoslovenští legionáři byli považováni za zrádce císaře a vlasti, a to v očích nevelké skupiny prohabsburských Čechů a některých Rakušanů. Ovšem v českém národě toto nehrálo významnou roli a dodnes je k československým legionářům chována velká úcta.

V čs. legiích v Rusku nebyly jen bojové jednotky, nýbrž celý týl, sklady, výrobní, továrny a další specialisté. Byl zde oddíl námořní, letecký, železniční, technické roty, telegrafní roty, vojenské nemocnice. Dále oddíl fotografů, divadla, orchestry, školy pro sirotky, školy a školky pro děti legionářů.

V rámci legií také vznikly i jednotky Poláků, jihoslovanů, Rumunů, Litevců, Karpatorusinů, Italů apod. V pracovních jednotkách legií také sloužilo množství Němců a Maďarů.

Rodáci z Nového Města nad Metují

Nové Město nad Metují patřilo do odvodního obvodu 18. pěšího pluku¹¹ (k. u. k. Infanterieregiment Nr. 18), jehož sídelní město byl několikrát i Hradec Králové. 18. pěší pluk dále spadal pod 9. armádní sbor.

¹⁰ PEROUTKA, F. *Budování státu*. Brno: Lidové noviny, 1991. str. 183. ISBN 80-7106-040-2.

Částečná mobilizace byla vyhlášena 26. července 1914 a byl povolán každý záložník do třiceti sedmi let.

Novoměstští rodáci, kteří se přihlásili do čs. legií, pak bojovali na frontách v Rusku, Francii a Itálii.

¹¹ Příloha D - Fotografie 28-30.

3 Nové Město nad Metují

Město vzdálené 9 km od Náchoda a polských hranic. Protéká jím řeka Metuje, která spolu se skalnatým ostrohem historického centra tvoří přirozenou dominantu města. V Krčíně se nachází místní letiště, sloužící především pro rekreační účely. Místní části jsou Krčín, Vrchoviny a Spy.

Stručná historie města

Ve starších spisech nazýváno Nové Hradiště nad Metují, bylo založeno pánem na Černčicích Janem Černčickým z Kácova, který obdržel roku 1483 od krále Vladislava II. povolení ke stavbě nového sídla. Zvolil ostroh na pravém břehu Metuje a zde roku 1501 založil město, obehnal je zdmi, příkopem a dvěma branami. Na Nové Město nechal z Krčina přenést trhy a převedl sladovníky, řezníky a další řemeslníky. Město dostalo darem vesnice Libchyni a Žďár včetně mnoha lesů a luk.

Město 21. června 1526 vyhořelo od blesku. Roku 1527 jej koupil Vojtěch z Pernštejna - za něj probíhala stavba domů na náměstí podle jednotného plánu.

Nakrátko připadlo Nové Město Albrechtu z Valdštejna, ten ho však roku 1624 vyměnil s Marií Magdalenou Trčkovou z Lípy za panství kopidlanské. Proti Magdaleně Trčkové vypukla pro kruté nakládání v rámci rekatolizace vzpoura, která byla potlačena dne 14. března 1628 císařským vojskem. Během třicetileté války bylo Nové Město několikrát dobyt a vypáleno Švédy.

Po smrti Adama Erdmana Trčky z Lípy v Chebu roku 1634, daroval novoměstské panství císař Ferdinand II. Valtrovi z Leslie. Rod Leslie spravoval panství až do roku 1802, kdy vymřel rod po meči. Novoměstské panství připadlo příbuznému rodu Dietrichštejnů, jenž přijal k rodnému jménu název Leslie.

Nové Město přešlo roku 1858 na rod Herberšteinský a poté dědicové rodu Dietrichšteinského - Leslie po něm pak hrabata Lambergové. Od dědiců těchto koupili roku 1908 panství novoměstské velkopřemyslníci pánové Josef Bartoň

Dobenín a Cyril Bartoň-Dobenín. Jak uvádí Klos¹² „*Dnem 1. října 1908 byla podepsána smlouva, již jedna z nejkrásnějších částí české vlasti přešla z majetku cizinců do rukou českých*“.

3.1 Památníky první světové války

S Novým Městem nad Metují v období první světové války jsou mimo jiné spjaty i osudy občanů - vojáků, kteří se tohoto konfliktu zúčastnili jak na straně československých legií, tak i v rakousko-uherské armádě.

Válka, ač neprobíhala přímo v našem regionu, vyžádala si přesto oběti z Nového Města nad Metují. Během první světové války padlo nebo je pohřešováno 156 osob z jeho obyvatel včetně částí Krčína, obce Vrchoviny a Spy. Na památku obětí první světové války byly v Novém Městě nad Metují a jeho okolí postaveny památníky.

Pomník padlých na náměstí Republiky

Pomník padlých se nachází uprostřed náměstí, naproti dnešnímu městskému úřadu, u severního vstupu na Husovo náměstí a je věnován padlým vojákům v první i druhé světové válce. Památník byl postaven nákladem Stálého výboru pro pořádání oslav v Novém Městě nad Metují a předán veřejnosti slavnostním způsobem dne 28. října 1928. Autorem pomníku je akademický sochař Josef Bílek z Hořic a architektem pomníku je Vratislav Hakauf z Náchoda. Celkový náklad činil 60.000 Kč. Stavbu umožnil pan Josef Bartoň-Dobenín tím, že na jeho zhotovení daroval částku 30.000 Kč. Pomník symbolizuje den vzniku samostatného československého státu, který byl vyhlášen 28. října 1918 a je ztělesněn v postavě francouzského legionáře 21. pěšího pluku maršála Foche. Z důvodu, že voják nese vítězný prapor a na pískovcovém podstavci je nápis "Vítězům", byla socha pojmenována jako "Vítěz". V roce 1932 převzala tento památník do svého majetku novoměstská obec a zavázala se doplatit zbytek dluhu v částce 13.000 Kč, a to v ročních splátkách.

¹² KLOS, J. *Paměti města a zámku Nového Města nad Metují*. Praha: Paseka, 1995. str. 10. ISBN 80-85192-28-6.

Fotografie 3 - Památník padlých na náměstí Republiky¹³

V tabulce 1 jsem se pokusil identifikovat padlé dle informací ze Státního okresního archivu v Náchodě a z internetové databáze Vojenského ústředního archivu. Jména jsou doplněna údaji z novoměstské kroniky¹⁴.

Tabulka 1 - Jména padlých doplněna údaji z městské kroniky

Jméno	Poznámka
Karel Balaš	Lesník zraněný na italské frontě zemřel v Českých Budějovicích 5.8. 1916
František Bárta	Kupec od r. 1916 nezvěstný
František Bartoň	Žádné další informace
Jindřich Bartoníček	Žádné další informace
František Blažek	Kamnář, raněn, zemřel r. 1916 v Rusku
Josef Blažek	Obuvník, ruský legionář, do legií vstoupil r. 1916, padl v bitvě u Zborova 2.7. 1917

¹³ Vlastní zdroj.

¹⁴ Státní okresní archiv Náchod (SOkA Náchod), f. Archiv Nového Města nad Metují, ns. (nesignováno).

Karel Breyl	Bankovní úředník, dobrovolník srbské armády, padl v září 1918 v Pirotu
Josef Cihlár	Žádné další informace
Josef Červinka	Malíř, zajat v Srbsku, nezvěstný
Karel Dašek	Žádné další informace
František Demuth	Žádné další informace
Jan Doležal	Provazník, zemřel při vykonávání válečných úkolů
Jan Doležal	Syn předešlého, padl v boji u Komárova v Rusku 1914
František Faigl	Žádné další informace
Jan Falkus	Šikovatel, zemřel po zranění v nemocnici ve Lvově v září 1914
Josef Flek	Úpravčí, od r. 1918 nezvěstný
Josef Hanzl	Litograf, italský legionář, padl u Užhorodu 17. 2. 1919 v boji proti Maďarům
Jaroslav Hastrdlo	Kovář, zahynul při výbuchu r. 1916 v Mollesdorfu v Dolních Rakousích
Rudolf Herzig	Řezník, padl 19. 11. 1914 v Srbsku
Augustin Holeček	Žádné další informace
Zdeněk Hůlek	Mandlíř, zemřel v nemocnici v Pardubicích
Boh. Imlauf	Žádné další informace
Karel Janko	Pekař, zemřel r. 1916 v Terezíně
Josef Jelínek	Úpravčí, padl r. 1915 v Itálii
Josef Jirásko	Žádné další informace
František Junk	Truhlář, od r. 1916 nezvěstný na italské frontě
Josef Kejklíček	Obecní strážník, od r. 1916 nezvěstný

Josef Kiršner	Tkadlec, zemřel v nemocnici ve Štýrském Hradci
Adolf Knytl	Žádné další informace
Václav Knytl	Žádné další informace
Raimund Kňourek	Krejčí, padl u Gorice 2. 11. 1916
František Kořínek	Technik, zemřel v Milovicích 23. 7. 1916
František Kříž	Tkadlec, padl v Rumunsku 10. 8. 1917
Josef Kubík	Žádné další informace
Václav Kudera	Technik, od bitvy u Ravy Ruské r. 1914 nezvěstný
Josef Lipský	Obuvník, zajat Rusy, nezvěstný
Josef Maček	Mandlíř, zemřel na úplavici 10. 8. 1918 v Roveredu
Jaroslav Mádr	Padl v Preworsku v Haliči na ruské frontě 23. 10. 1914
Jaroslav Macháně	Knihář, od bojů v Polany v Karpatech nezvěstný
Adolf Matouš	Strojník, zemřel na malárii v Albánii
Otto Müller	Cukrář, padl na Mrzlém vrchu v Gorici v únoru 1916
Rudolf Neuman	Koželuh, zemřel r. 1915 v Lucku v Polsku
František Novák	Žádné další informace
Jan Novotný	Dělník, nezvěstný na srbské frontě, pravděpodobně zemřel v Požarevaci
Josef Pecka	Kočí, nezvěstný na italské frontě
Antonín Potůček	Malíř, padl v Srbsku u Běliny
Jar. Potůček	Úpravčí, zajat v Srbsku 1915, nezvěstný
Jos. Potůček	Obuvník, onemocněl na Malárii v Albánii, dle dodatečného sdělení - raněn na Slovensku 14. 6. 1919, zemřel v Olomouci
Josef Pick	Obchodník, padl na italské frontě v červenci r. 1915

Rudolf Rada	Žádné další informace
František Rejzek	Knihař, ruský legionář, zabit granátem na Urale v permské gubernii u stanice Kordon, pohřben u Šalomovky
Jakub Rousek	Žádné další informace
Jaroslav Rydlo	Typograf, zasypan lavinou v r. 1916
Jaroslav Řehák	Dělník, raněn a zemřel v Srbsku v r. 1915
Štěpán Sanystr	Kožešník, padl 1. 11. 1915 v bitvě na Soči
Jan Sása	Truhlář, onemocněl a zemřel na Malárii v Albánii r. 1918
František Slánský	Cementář, padl r. 1915 v Haliči
Václav Slavík	Obuvník, zahynul při převrácení automobilu v Itálii
Bedřich Smetana	Nadporučík, padl v Srbsku u města Ub 11. 12. 1914, bratranec Bedřicha Smetany - hudebního skladatele
Jan Sobotka	Klempíř, padl v Haliči u Ropice v Karpatech
Rudolf Souček	Student, zemřel v Albánii na malárii r. 1916
Josef Suchánek	Úpravčí, raněn na ruské frontě, zemřel v Opočnu
Josef Suchánek	Soukromý úředník, ruský legionář - desátník, padl v Rusku 6. 8. 1918 u Bugulny, do legií vstoupil 6. 4. 1917
František Suchánek	Truhlář, padl r. 1915 u Kamionky v Rusku
Boh. Světlík (Jan)	Nezvěstný na ruské frontě, v roce 1923 prohlášen za mrtvého
Ferdinand Svoboda	Kupec, padl v Haliči u Vislice 8. 5. 1915
Josef Šír	Žádné další informace
Josef Šmoranc	Žádné další informace
František Špryňar	Učitel měšťanské školy, zemřel v nemocnici ve Stanislavově 25. 2. 1916

Josef Špryňar	Truhlář, raněn a zemřel na italské frontě
Josef Šrám	Topič, onemocněl v Albánii a zemřel v Brně
Vojtěch Štandera	Řezník, onemocněl a zemřel v Bukovině
Karel Štásek	Žádné další informace
Václav Ticháček	Soukromý úředník, zasypan lavinou 25. 2. na italské frontě
Jan Tom	Kočí, onemocněl a zemřel v Albánii
Karel Tomek	Řezník, bojoval na ruské frontě v Haliči, od r. 1915 nezvěstný
František Unger	Žádné další informace
Jiří Valášek	Truhlář, padl v Rumunsku 9. 8. 1917
František Samek	Žádné další informace
Oto Vondráček	Šofér, zemřel v Tridentě r. 1916
Lad. Vejrek	Žádné další informace
JUDr. Bohuslav Vostřebal	Advokátní koncipista, zemřel na epidemii v Udině v Itálii 19. 10. 1918
Josef Votroubek	Nezvěstný od listopadu 1914
Al. Záhora	Žádné další informace
Vendelín Zákavský	Žádné další informace
Josef Žďárek	Dělník, bojoval na ruské frontě, nezvěstný
Josef Jan Kunc	Střelec srbské armády vojvody Popoviče,
Karel Getz	Žádné další informace

Deska věnovaná obětem světové války v Krčíně

Zřízení pamětní desky k uctění památky obětem první světové války inicioval v roce 1933 tehdejší krčínský starosta František Slavík. Bronzová pamětní deska byla zhotovena dle návrhu firmy Franta Anýž a spol. z Prahy a umístěna na budově radnice pod obecní znak. Celková cena činila 7.960 Kč. V konečné podobě nesla deska tento nápis: "Obětem světové války 1914-1918 věnuje městyš Krčín". Pamětní deska byla z popudu nacistických úřadů 19. července 1943 sňata a na své místo byla navrácena až po válce v roce 1945.

Fotografie 4 - Původní bronzová pamětní deska¹⁵

Bronzová pamětní deska padlým byla v noci z 18. na 19. srpna 2010 odcizena.

Dnešní pamětní deska věnovaná padlým krčínským občanům se nachází na místě původní bronzové desky na budově bývalé radnice (dnes se v budově č.p. 100 nachází pošta a mateřská škola). Občanům tuto desku věnovala městská část Krčín.

¹⁵ *Náchodský deník*. [on-line]

[cit. ze dne 26.12.2014]. Dostupné z:

http://nachodsky.denik.cz/galerie/foto.html?mm=krcin_pametnideska02.

Jak uvádí Dvořáček¹⁶, nastoupilo vojenskou službu od 26. 7. 1914 do 28. 10. 1918 celkem 300 ze 1750 občanů Krčína. Z odvedených 45 vojáků padlo, 38 bylo zajato, 14 vstoupilo do zahraničního odboje a 9 zůstalo nezvěstných. Z předchozího vyplývá, že bylo odvedeno zhruba 17% obyvatel.

Fotografie 5 - Provizorní pamětní deska na bývalé radnici v Krčíně¹⁷

Jména padlých krčínských občanů uvedená na pamětní desce:

Josef Andrš - stavitelský příručí, Rudolf Blažek - dělník, Ant. Cimr - tkadlec, Václav Ducháč - hudebník, Fr. Čtvrtečka - dělník, Jos. Hejna, dělník, Bohuslav Imlauf, zahradník, Fr. Janko, zámečník, Josef Kobrle, tkalc. mistr, Ant. Krejza, hudebník, Fr. Mohlanec, obch. jednatel, Josef Mádr, tkadlec, Ant. Novotný, tkadlec, Jos. Novotný, pekař, Václav Matys, cihlář, Ant. Poláček, chalupník, Václav Pavel, dělník, Ant. Příbyl, dělník, St. Rydlo, chalupník, Jos. Remeš, pekař, Fr. Slánský, cementář, Jos. Šinták, tkadlec, Jan Šimůnek, chalupník, Jan Šimůnek, zedník, Václav Šimůnek, zedník, Jos. Šmoranc, tkadlec, Jan Štencl, dělník, Bohuslav Špaček, hudebník, Jos. Šimon, železniční dělník, Jos. Tencar, tkadlec,

¹⁶ DVOŘÁČEK, B. *Pohledy do minulosti Nového Města nad Metují*. Nové Město nad Metují: Tiskárna Losenický, 2000. str. 130. ISBN 80-238-5947-1.

¹⁷ Vlastní zdroj.

Václav Ulich, tkalcovský mistr, Václav Vlášek, tkadlec, Jos. Vích, tkadlec, Fr. Valášek, truhlář, Jos. Truneček, dělník, Petr Herzig, dělník.

Nezvěstní: Jos. Grol, tkadlec, Jan Krejza, dělník, Jan Andrš, dělník, Fr. Mádr, zahradník, Fr. Pátek, tkadlec, Karel Sochor, dělník, Fr. Švorc, tkalcovský podmistr, Jos. Hencl, tkadlec, Jan Krahulec, varhanář.

Deska Padlým vojínům ve Spech

Pomníček Padlým vojínům se nachází na návsi v obci Spy. Byl postaven na náklady obce v roce 1928 a je zhotoven ze žuly.

Fotografie 6 - Detail pomníčku ve Spech¹⁸

Jména na pamětní desce ve Spech:

Jan Blažek, Rudolf Baše, František Dyntar, Josef Forman, Jan Houser, Josef Langr, Jan Matouš, Antonín Naiman, Josef Netík, Josef Staněk, Václav Staněk, Bedřich Stárek, Josef Stárek, Josef Valtera, František Zítko, Václav Zítko a Václav Žďárek.

¹⁸ Vlastní zdroj.

Pamětní deska Obětem války z obce Vrchoviny

Pamětní deska Obětem války je umístěna na budově hasičské zbrojnice ve Vrchovinách. Vyhotovení iniciovala obec a deska je zhotovena z tmavé žuly.

Fotografie 7 - Pamětní deska ve Vrchovinách¹⁹

Jména padlých nebo nezvěstných:

Jindřich Dusil, č. 16, Václav Chmelař, č. 10, František Rydlo, č. 9, Jaroslav Rydlo, č. 105, Matěj Sedláček, č. 76, František Škalda, č. 47, Jan Šrámek, č. 93, Václav Šrámek, č. 57 a Josef Truneček, č. 74.

Památník generála Karla Klapálka

Pamětní deska²⁰ je umístěna na budově nádraží v Novém Městě nad Metují, ve které se Karel Klapálek narodil. Památník je zhotoven z granitu a bronzu.

Na pamětní desce je nápis:

¹⁹ Vlastní zdroj.

²⁰ Příloha D - Fotografie 27.

V tomto domě se dne 26. května 1893 narodil arm. gen. Karel Klapálek, hrdina boje proti fašismu velitel československých jednotek u Tobruku a Dukly.

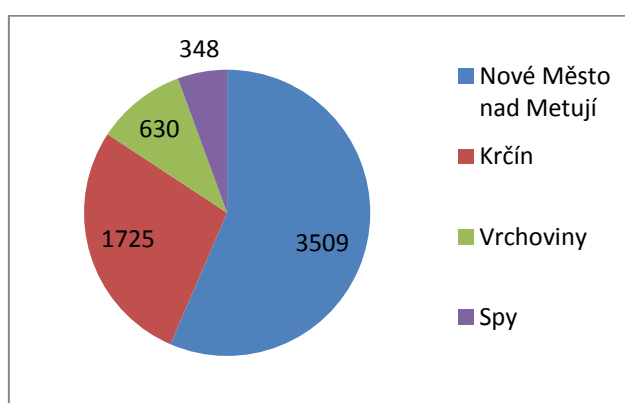
Oběti první světové války

Počty padlých porovnávám s celkovým počtem obyvatel Nového Města nad Metují a jeho částí. V následující tabulce vycházím z údajů uvedených v Seznamu míst království českého²¹ z roku 1913.

Tabulka 2 - Počty obyvatel

Obec (část obce)	Počet obyvatel	Počet padlých
Nové Město nad Metují	3509	87
Krčín	1725	43
Vrchoviny	630	9
Spy	348	18

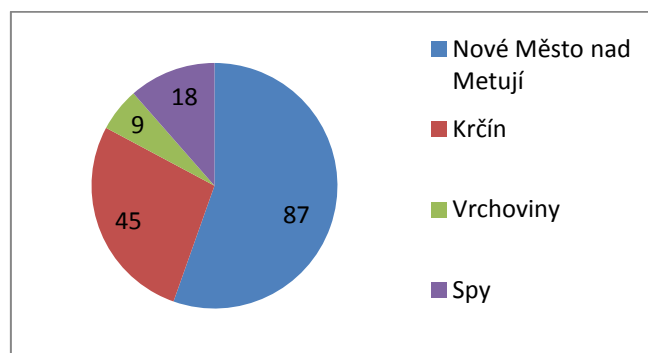
Z grafu 1 je patrný počet obyvatel sledovaného Nového Města nad Metují a jeho místních částí.

Graf 1 - Počet obyvatel Nového Města nad Metují (počet osob)

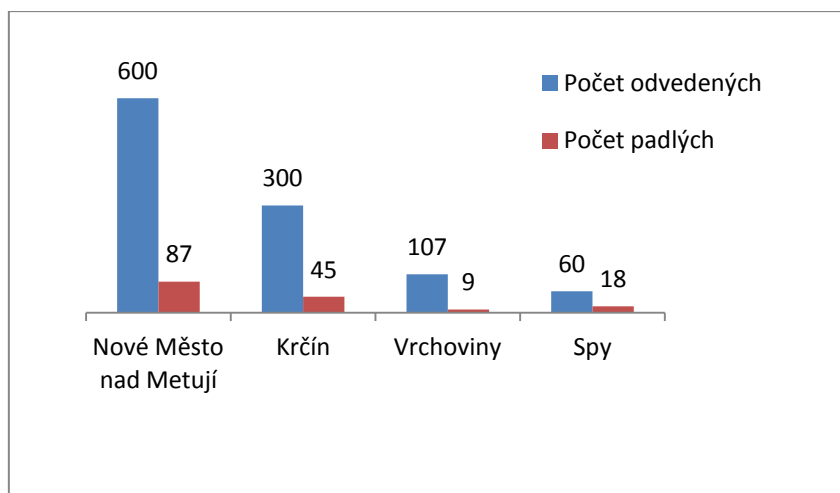
Z grafu 2 je zřejmý počet padlých z jednotlivých částí Nového Města nad Metují.

²¹ SOKA Náchod, f. města Náchoda, ns.

Graf 2 - Počet padlých Nového Města nad Metují a místních částí (počet osob)

V grafu 3 jsou zobrazeny počty odvedených a padlých občanů. Jak uvádí Dvořáček²², z Krčína nastoupilo vojenskou službu na 300 občanů, tj. asi 17% obyvatel. Tento údaj použijí k přibližnému určení odvedených z ostatních částí Nového Města nad Metují.

Graf 3 - Poměr odvedených občanů ku padlým (počet osob)

²² DVOŘÁČEK, B. *Pohledy do minulosti Nového Města nad Metují*. Nové Město nad Metují: Tiskárna Losenický, 2000. str. 130. ISBN 80-238-5947-1.

4 Novoměstští rodáci v první světové válce

Válka, ač neprobíhala přímo v našem regionu, dotkla se osudů prakticky všech a vyžádala si oběti i z řad obyvatel Nového Města nad Metují a okolních obcí.

Činnost československých legií, především těch v Rusku, je zachycena mnoha písemnými materiály. Tyto byly při zveřejnění označeny jménem či šifrou svého tvůrce, ovšem fotografie toto postrádají. Snímky²³ dokumentují legionáře, ať už v jejich volném čase nebo ve frontové linii čekající na nepřítele. Jak uvádí Hartman²⁴ mezi těmi, kteří zvěčnili ve svých fotografiích bratry legionáře, byl i Alois Rocman (12. srpna 1889 - 12. srpna 1940), rodák z Nového Města nad Metují. Ten se po vstupu do ruských legií stal oficiálním fotografem 6. střeleckého pluku Hanáckého. Dnes dochované fragmenty legionářské činnosti pana A. Rocmana schraňuje jeho syn Vladimír, akademický malíř.

Fotografie 8 - Alois Rocman²⁵

²³ Příloha D - Fotografie 14-23.

²⁴ HARTMAN, L. *Alois Rocman – ruský legionář – měl v bojových liniích v pohotovosti nejen pušku, ale i fotoaparát*. Nové Město nad Metují, 2006.

²⁵ Vlastní zdroj.

4.1 Alois Rocman

Za první světové války působil v československých legiích na Rusi u 6. střeleckého pluku Hanáckého, coby plukovní fotograf. Byl převelen ke štábu gen. Syrového, avšak na jeho žádost byl generálský rozkaz zrušen, a tak zůstal až do konce anabáze čs. legionářů u 6. pluku.

Alois Rocman se narodil dne 12. srpna 1889 v Novém Městě nad Metují. Vystudoval základní a střední školu a po službě v c. k. armádě začal pracovat u firmy Bondy jako úředník. Po vypuknutí první světové války byl mobilizován a 27. července 1918 nastoupil u 9. armádního sboru ke královéhradeckému pluku. Po čtrnácti dnech výcviku je odeslán se svojí jednotkou k Haliči nedaleko ruské fronty. Zde zasahují do válečných bojů, avšak 10. září je jednotka vlákána do pasti a většina mužů padne do zajetí. Následně jsou transportováni za Ural, kde mají pracovat jednotlivci u sedláků. Nakonec se zajatí muži dostávají Novonikolajevsku, kde získává Alois Rocman v listopadu 1915 práci ve fotografickém ateliéru.

Do československých legií se Rocman přihlásil dne 1. března 1917 a nastoupil do nich v červenci téhož roku. Díky svým zkušenostem s fotografováním, kterému se věnoval už před válkou v zakázkovém ateliéru Rekord, získal rychle post oficiálního fotografa 6. střeleckého pluku Hanáckého. Jak uvádí Hartman²⁶, zde pak dokumentoval všechnu činnost legionářů - svých bratří, jak se vzájemně oslovovali.

Zdokumentována je cesta legionářů po sibiřské magistrále na východ do Vladivostoku, příprava na střetnutí s bolševiky či atamany chtějícími uchopit moc v regionech, jimiž čs. legie postupovaly a také se vracely na pomoc druhům ocitnuvším se v tísní.

Snímky zachycují i místa posledního odpočinku legionářů - hroby roztroušené po Rusi od Ukrajiny po Vladivostok. Takto je zvěčněn i hrob Bedřicha Stárka, krajana z obce Spy (dnes součást Nového Města n. Met.). Na fotografiích jsou

²⁶ HARTMAN, L. *Alois Rocman – ruský legionář – měl v bojových liniích v pohotovosti nejen pušku, ale i fotoaparát*. Nové Město nad Metují, 2006.

zachyceni i šťastní legionáři vracející se po šesti letech na lodi Prezident Grant do své vlasti, tehdy už samostatného Československa.

Po návratu do Československa byl Alois Rocman vyzván k uspořádání plukovního archivu 6. pluku v Olomouci. Teprve po splnění tohoto úkolu, se mohl natrvalo vrátit do rodného města, kde na něj celých šest let čekala Maruška, rozená Doležalová. Vzali se 22. dubna 1921 a vychovali zde své tři děti - syna Vladimíra i dcery Jarmilu a Květu.

Rocman se vrací ke svému předválečnému zaměstnavateli, avšak posléze začíná pracovat na novoměstském Okresním úřadu. Pohodu prací naplněného života přerušila německá okupace roku 1939. Kvůli legionářské minulosti je pak koncem roku 1941 poslán do důchodu. V den svých 53. narozenin mu zdraví vypovídá službu a Alois Rocman v rodném městě neočekávaně umírá.

Fotografii se věnoval se zálibou až do konce života. Portrétoval své spoluobčany, dokumentoval změny ve vývoji města - bourání starých a stavbu nových budov. Při návštěvě prezidenta T. G. Masaryka u rodiny Bartoňů z Dobenína také nenechal fotoaparát zahálet a za své fotografické reportáže získal ocenění na mnoha výstavách. Jak uvádí Hartman²⁷, „šlo o velmi kultivovaného fotografa, který mimo jiné vytvořil mimořádné fotostudie krajin..“, hodnotí jej náš přední vysokoškolský pedagog prof. Ludvík Baran.

Alois Rocman pořídil tisíce fotografií ze stovek negativů. Část z těchto fotografií se dochovala v archivu opatrovaném dnes jeho synem Vladimírem, žijícím v Novém Městě nad Metují.

²⁷ HARTMAN, L. *Alois Rocman – ruský legionář – měl v bojových liniích v pohotovosti nejen pušku, ale i fotoaparát*. Nové Město nad Metují, 2006.

Z deníku Aloise Rocmana

Jak uvádí Hartman²⁸, Rocman popisuje ve svém deníku chvíle od mobilizace 26. července 1914, narukování v Hradci Králové, kde je přidělen k II. polní setnině. Po rychlém a nutném výcviku je celý I. battalión odeslán do Haliče, konečná stanice je Radymna. Rocman se zde setkává s kamarády, Markem Špringrem a Jendou Imlaufem. Z Radymna odchází jednotka do Jaroslavi. Za Komárovem zasahuje do bojů, avšak 10. září 1914 je vlákána do pasti a většina mužů zajata - mezi nimi i Alois Rocman. Před zajetím se ještě dozvídá od kamaráda Lipského o smrti Jeníka Doležala (bratra jeho budoucí manželky). Na silnici Rusové pak řadí a počítají zajatce - je jich 162.

Z ruského zajetí

Zajatci jsou odesláni až za Ural k Bajkalu, projíždějí přes mnoho železničních stanic - Kyjev, Kursk, Voroněž, Nikiforovka Tambov, Penza, Cisran, Samara, Ufa, Zlatoust, Čeljabinsk, Kurgan, Tatarskaja a další. V závěru se dostávají do Novonikolajevsku, kde jsou ubytováni v barákách po tisíci lidech, později Berezovky, Bolšoje Krivoščokova a opět do Novonikolajevsku.

Z vesnice se po čase dostává zpět do Berezovky a poté do Novonikolajevsku. Avšak časové údaje se v Rocmanově deníku téměř ztrácejí - pro celý rok 1917 je napsáno jen, že čas ubíhá, jednotvárná práce s ním, jaro horké, potom léto s mírnou pohodou. V březnu 1917 se přihlásil k československým legiím, v červenci, nedlouho po bitvě u Zborova byl už legionářem.

V legiích

Z tohoto období se nachází v Rocmanově archivu pouze část strojopisu historie 6. střeleckého pluku Hanáckého, ovšem žádný z ručně psaných zápisků či deníku.

²⁸ HARTMAN, L. *Alois Rocman – ruský legionář – měl v bojových liniích v pohotovosti nejen pušku, ale i fotoaparát.* rkp.

Vyprávění Aloise Rocmana o životě v legiích pokračuje tedy pouze prostřednictvím jeho dochovaných fotografií.

Fotografie 9 - Legionáři 6. pluku očekávají nepřítele²⁹

27. dubna 1920 začíná plavba legionářů na lodi Prezident Grant z Vladivostoku. Zápisky z cesty 6. střeleckého pluku Hanáckého z Vladivostoku do vlasti však končí zastávkou v Singapuru.

Medvěd Míša

Jednou ze zajímavých příhod 6. pluku z cesty po sibiřské magistrále se stal medvěd Míša - miláček i hrdina Hanáckého pluku. Ten cestoval s legionáři. Dokud byl menší, spával v bedně přibité pod vagónem, na vojenský signál polnicí zalezl do bedny a vylezl až na příští zastávce. Když vyrostl, byl mu přidělen vagón s kuliči dříví, které bylo určeno jako rezerva pro vlakovou pekárnu.

Medvěd se velmi rád koupal, strašně rád měl slazenou kávu a pochutnal si i na tabáku z cigaret. Legionáře od Hanáckého pluku znal a nikomu z nich neublížil, běda však přiblížil-li se k němu cizí člověk. Všichni doufali, že bude možné Míšu dopravit do vlasti a jako dárek předat prezidentu Masarykovi. Zástupce

²⁹ Vlastní zdroj.

nepřítomného kapitána na lodi Prezident Grant prohlásil, že přeprava medvěda nebude povolena, a tak byl medvěd k lítosti všech, co ho znali, zastřelen.

Boje u Marianovky

Vítězství u Marianovky bylo vzpomínáno 6. plukem, jednalo se totiž o první boj s bolševiky na Sibíři. Vojáci 6. pluku zde byli donuceni k boji, bez příprav a téměř beze zbraní, přesto však dokázali nad nepřítelem zvítězit. Tato událost byla zlomová v postupu 6. pluku, protože 6. června - opět u Marianovky přešel do útoku a sám nutil k rozhodným bojům.

4.2 František Fišer

Novoměstský rodák František Fišer³⁰ se narodil 16. února 1892. Jeho otec byl truhlář původem z Nového Hrádku a jeho matka, rozená Bartošová, pocházela z Lipin u Bolehoště. Pocházel ze šesti dětí a u svého otce se vyučil truhlářem. V roce 1912 odešel nejprve do Vídně a potom do Paříže, kde vstoupil do českých spolků a pařížského Sokola.

Po vyhlášení války vstoupil mezi prvními do francouzské armády. Mezi vojáky byl zapsán jako František Pavel Delwaux, jelikož se nechal adoptovat rodinou, která přišla na samém počátku bojů o syna. O něco později do výcvikového střediska v Bayonne vystoupil pod vlastním jménem jako František Fišer. Zde probíhal výcvik a následně je sestavena rota "Nazdar". Rotu tvořily 4 čety a každá četa měla čtyři družstva - celkem 240 mužů. František Fišer byl ve 4. četě, 15. družstvu. S dalšími cizineckými oddíly byla rota Nazdar sestavena v Marockou divizi. Tato volná divize byla nasazována výhradně k útočným účelům.

Křest bojem podstoupila rota Nazdar ve druhé bitvě své divize 9. května 1915 u Artois (Arrasu). Z české legie zůstalo jen 58 mužů, ostatní buď padli, nebo byli těžce zraněni. František Fišer poté prožil všechny důležité momenty své divize na bojištích světové války. V Champagni, na Sommě, u Verdunu, třetí bitvu na Aině, druhou na Marně a další. V bitvě na Sommě 1. července 1916 novoměstský rodák

³⁰ Příloha D - Fotografie 24-26.

zachránil oddíl kamarádů a měl podíl na zničení německého praporu a zajetí jeho zbytku. Češi zde ukázali hrdinské nadšení, jak stálo v armádním dopise, a zajali celkem 66 vojáků s důstojníkem.

Fotografie 10 - František Fišer³¹

Po válce si v Paříži zřídil truhlářskou dílnu. Nepřijal nabízené francouzské občanství a občas se přijel do rodného města podívat. Účastnil se zde i legionářských oslav. Časem se však jeho zdraví poznamenané válkou zhoršilo natolik, že mu ošetřující lékař doporučil návrat domů. Do Nového Města se vrátil, ukazoval se však minimálně a o svých zážitcích nevyprávěl. Nemoc, která na čas ustoupila, se vrátila po nějaké době s větší intenzitou. Tomuto náporu již statečný voják neodolal a ve čtvrtek 7. dubna 1938 v Novém Městě nad Metují zemřel. Na poslední cestě ho vyprovodilo mnoho obecnstva, legionářů i devět jeho kamarádů z roty Nazdar.

František Fišer byl popisován jako chladnokrevný, obětavý a zářný příklad statečnosti a odvahy. V boji byl několikrát raněn, popálen vrhači plamenů a otráven yperitovými plyny. Mnohokrát byl pochválen a obdržel 16 válečných řádů

³¹ Vlastní zdroj.

a vyznamenání. Mezi nejvýznamnější patřil rytířský Řád čestné legie francouzské a tuniský řád Slávy.

František Fišer byl jedním z nejvýznamnějších bojovníků za svobodu z celého podorlického kraje.

4.3 Karel Klapálek

Armádní generál Karel Klapálek, hrdina afrického bojiště a účastník bojů Karpatsko-dukelské operace. Velel československým jednotkám v Asii, Africe a v Evropě. Byl vyznamenán nejvyššími československými vojenskými řády a britským Řádem za význačné služby.

Karel Klapálek se narodil 26. května 1884 v Novém Městě nad Metují do rodiny prostého železničáře. Jeho otec zemřel, když mu bylo osm let a veškerá starost o rodinu dolehla na jeho matku. V Kralupech nad Vltavou vychodil obecnou školu a poté absolvoval reálku v Praze na Strossmayerově náměstí, kde maturoval v roce 1911.

Fotografie 11 - Armádní generál Karel Klapálek³²

V roce 1915 narukoval k 8. zeměbraneckému pěšímu pluku a v hodnosti vojína byl poslán na ruskou frontu do oblasti Haliče. Zde byl 29. září 1915 v oblasti

³² *Internetové fórum válka.* [on-line]

[cit. ze dne 25.6.2014]. Dostupné z: <http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/33753/start/-1>.

Lucku Rusy zajat. Do československé legie se přihlásil 11. března 1916 v Taškentu a téhož roku vstoupil do České družiny jako střelec záložní roty v Kyjevě.

V roce 1917 absolvoval důstojnickou školu 3. československého střeleckého pluku a jako velitel čety se zúčastnil bitvy u Zborova, kde se vyznamenal a byl povýšen z poddůstojníka na důstojníka.

Prošel většinou bojů čs. legií v Rusku a 11. ledna 1920 v nich skončil v hodnosti kapitána. Do vlasti se vrátil téhož roku. V nově vytvořeném Československu pokračoval ve vojenské kariéře a jako důstojník z povolání pomáhal budovat armádu. V letech 1922-1932 působil na Podkarpatské Rusi v Užhorodě. Jak uvádí Drebota,³³ zde se projevuje jeho smysl pro povinnost spojený s láskou k podřízeným. Po celodenní službě obětuje, jak sám rád říkával, dlouhé večery k výuce negramotných vojáků, které naučil číst, psát a počítat. Vděkem mu bylo svědomité učení a to, že se z nich stali jedni z jeho nejlepších vojáků. V roce 1932 je povolán do funkce učitele Vojenské akademie v Hranicích na Moravě. Se zvyšující se hrozbou od našeho souseda Německa, stěhuje se Klapálek v roce 1937 do Českých Budějovic. Netrvá však dlouho a 15. března 1939 končí jeho mírová služba a v dubnu se stal členem vojenské odbojové organizace Obrana národa. V únoru 1940 byli však všichni vedoucí členové Obrany národa zatčeni. Proto v květnu 1940 uprchl K. Klapálek do zahraničí, kde pak v řadách britských vojsk velel v hodnosti podplukovníka 11. východnímu československému praporu při obraně Tobruku, který se podařilo spojencům ubránit. Po opuštění severní Afriky se dostal do Anglie, kde sloužil u čs. pěší brigády. Na svou žádost byl v roce 1944 poslán k čs. jednotce do Sovětského svazu, kde se zúčastnil v rámci 1. čs. armádního sboru Karpatsko-dukelské operace.

³³ DREBOTA, J a HARTMAN, L. *Zborov 1893 - 1993 : 100. výročí narození armádního generála Karla Klapálka příslušníka československých legií v Rusku hrdiny od zborova, Tobruku a Dukly : 26. května 1983 - 18 listopadu 1984*. Nové Město nad Metují: Nadace pro odkaz boje proti fašismu, 1993. 20 s.

Po válce působil v Praze. Jako politicky nespolehlivý byl z armády propuštěn a v listopadu 1952 zatčen, zbaven hodností a po dvou letech odsouzen k dlouhodobému trestu odnětí svobody. Jak uvádí Hrabica³⁴, důstojník, který dovedl vítězně 1. československý armádní sbor do Prahy, oblékl stejný vězeňský šat jako Karel Janoušek - bývalý nejvyšší velitel našich letců ve Velké Británii a jediný československý občan, který obdržel britskou maršálskou hodnost.

Karel Klapálek byl později rehabilitován a 24. května 1968 mu bylo uděleno státní vyznamenání Hrdina ČSSR. Zemřel v Praze 18. listopadu 1984.

4.4 Jaroslav Lichý

Jaroslav Lichý byl nejen legionářem v Rusku, ale i milým člověkem, vášnivým hudebníkem a novoměstským kapelníkem.

Rodiče Jaroslava Lichého pocházeli z Nového Města nad Metují, avšak zde se nemohli uživit a odstěhovali se. Jaroslavovo mládí bylo obtížné z důvodu stěhování jeho rodičů za prací, obzvláště období, kdy chodil v Broumově do německé školy. Nakonec se rodina Lichých definitivně přestěhovala do Nového Města nad Metují, které je stále lákalo.

Jaroslav měl už od útlého mládí hudební vlohy - krásně zpíval a měl výborný hudební sluch. Rodiče ho proto zapsali k novoměstskému kapelníkovi Josefu Bošovi, kde se naučil hrát na housle, flétnu, lesní roh a na mnohé další nástroje. V roce 1911, ve svých osmnácti letech se přihlásil k vojenské hudbě do Vídně. Byl přijat a přidělen k vojenské plukovní hudbě č. 16 v Bjelovaru (dnešní Chorvatsko). Prošel vojenským výcvikem, ale protože hudba byla u pluku pouze okrajovou činností, spojený zde nebyl. Na jaře roku 1912 byl přeložen k vojenské hudbě do Vídně. Tady se mu splnil sen o absolutním věnování se hudbě a na léta strávená ve Vídni u vojenské hudby vzpomínal vždy nejraději. S plukovní hudbou hrál často na nejrůznějších slavnostních příležitostech. Jak uvádí Kupková³⁵, např.

³⁴ HRABICA, Z. - HRABICA, P.: *Muž, který velel mužům. Životní příběh armádního generála Karla Klapálka*. Praha 1988.

³⁵ KUPKOVÁ, E. a KUPKOVÁ, I. *Jaroslav Lichý – kapelník a Československý legionář v Rusku, "Cesta domů kolem světa"*. Nové Město nad Metují: Městské muzeum Nové Město nad Metují, 2007. 52 s. ISBN 978-80-254-0720-2.

při příjezdu císaře Viléma v roce 1913, který dokonce projevil spokojenost s úrovní hudby tím, že vyznamenal kapelníka J. Notala záslužným válečným křížem. Plukovní hudba často cestovala do zahraničí a Jaroslav Lichý tak měl možnost osobně potkat řadu významných osobností - Františka Ferdinanda d'Este, císaře Karla nebo bavorského krále a mnoho vídeňských šlechticů.

Válka

Zlomem v Jaroslavově životě bylo vypuknutí války. Ve svých pamětech na toto období vzpomíná jako na čas zmatků a nervozity. Protože byl vojákem, byl se svým plukem odeslán na frontu mezi prvními. Vzhledem k nedostatečnému výcviku a žádné bojové zkušenosti, padlo již při prvních střetech s bosenskými partyzány několik Jaroslavových přátel. Nedlouho na to, v únoru 1915, padl pluk do ruského zajetí. Nejprve byl s dalšími zajatci v Kyjevě, poté byli převezeni do střední Asie - do Taškentu. Vojáci v zajetí trpěli nemocemi, u Jaroslava Lichého v té době propuklo revma, kterým trpěl až do smrti. Díky tomu, že v lágru bylo mnoho Jaroslavových bývalých kolegů, mohli zde hudebníci sestavit varietní soubor. Původně vznikl k obveselování spoluvězňů, postupně se však vyprofiloval v poloprofesionální soubor s nespočtem výhod oproti ostatním vězňům.

Legie

Vlastenecké cítění se u něj projevilo již v Taškentu v roce 1916, zde jako jeden z prvních chodil po lágrech a přesvědčoval spoluvězně o vstupu do formujícího se československého vojska. Po přihlášení byl přidělen k 8. střeleckému pluku čs. legie, od čehož se nenechal odradit ani nelichotivými až často agresivními reakcemi některých jeho zajatých krajanů. V roce 1917 opustil Taganrog a aktivně se připojil k čs. legiím. Spolu s nimi podnikl i anabázi přes Transsibiřskou magistrálu až do Vladivostoku, odkud byli Čechoslováci postupně odváženi spojeneckými loděmi do Kanady nebo USA. Odtud pak pokračovali legionáři dále v cestě do vlasti.

Po návratu do Nového Města nad Metují, ve kterém bylo stále málo pracovních příležitostí, bral za vděk jakoukoli práci. V roce 1923 se oženil s Františkou Smolovou, se kterou začal provozovat malý obchod, kde prodávali především

hudební nástroje. Poté co přestal být obchod výdělečný, přijal místo v Praze v univerzitní knihovně a věnoval se překladatelské činnosti. V roce 1942 koupili spolu s Františkou dům v Novém Městě nad Metují na Husově náměstí (dnes č.p. 1205) a znovu začali provozovat obchod. Válečnou dobu přečkali, avšak zhoršení řadě represí ze strany komunistické režimu. Dlouho hledal zaměstnání, až nakonec získal místo učitele hudby v Lidové škole umění v Novém Městě nad Metují, kde pracoval až do svých osmdesáti pěti let. O vylepšení postavení čs. legionářů se zasloužil v roce 1968 dříve zmíněný novoměstský rodák generál Karel Klapálek.

Jaroslav Lichý zemřel roku 1988 ve svých 95 letech.

4.5 Identifikace mužů Jednoty čsl. obce legionářské Nového Města n. Met. z let 1918-1948

Identifikace legionářů na tablu:

Fotografie 12 - Tablo legionářů z Nového Města nad Metují³⁶

³⁶ Vlastní zdroj.

Tabulka 3 - Identifikace mužů z tabla

Jméno	Sloužil	Stav	Poznámka
Barták Jindřich (Josef)	LR	DM	Rodák
Brandejs Josef (Jaroslav)	LR	DM	Rodák
Čermák Jakub	LF	V	Rodák
Dašek Josef	LR	DM	Rodák
Dlouhý Josef	LR	DM	Rodák, účastník bitvy u Zborova
Dubánek Ferdinand	LI	DM, V	Rodák
Duška Jan	LR	DM	Rodák
Dvořák Jindř. (Jan)	LR	V	Rodák
Dyntar Boh. (Adolf)	LR	DM	Rodák
Fanta Ladislav	LR	DM	Rodák
Fronk František (Franc František)	LR	DM	Rodák
Grim Josef	LR	DM	Rodák
Hejzlar Jaroslav	LI	DM	Rodák
Hencl Josef (Jan)	LR	DM	Rodák
Holanec Josef (Jan)	LR	DM	Rodák
Holeček Josef	LI	DM	Rodák
Honzík Josef	LR	DM	Přistěhoval se
Hrnčír František	LR	V	Rodák
Hrnčír Václav	LR	DM	Rodák
Jánský Josef	LF	DM	Rodák
Jánský Rudolf (František)	LR	DM	Rodák
Jaroš Josef	LI	V	Rodák
Jiřele František	LR	V	Přistěhoval se
Juzek Josef	LR	DM	Přistěhoval se
Kasnar Jan (Václav)	LR	DM	Rodák
Kašpar Josef (Václav)	LR	DM	Rodák
Kejzlar František	LR	DM	Přistěhoval se z Náchoda do Dobrušky

Kmoch Karel	LR	DM	Přistěhoval se
Králíček Vojtěch	LI	DM, V	Rodák
Kratěna Jan	LI	DM	Rodák
Kuřátko Aug. (Josef)	LF	DM	Rodák, bydliště i v Hradci Králové
Kvirenc Josef	LR	DM	Rodák
Korejtko František	LR	DM	Přistěhoval se
Lichý Jaroslav	LR	DM	Rodák
Linhart Josef	LI	DM	Rodák z Bohdašína okr. NMnM
Maček Václav	LR	DM	Rodák
Mach Josef	LR	DM	Rodák z Náchoda
Macháně Josef	LR	Neschopen služby	Rodák
Machuňka M.	LI	V	Žádné další informace
Marek Antonín	LR	V	Kounov okr. NMnM
Matejsek Antonín	LR	V	Rodák
Matoulek František	LR	V	Rodák
Martínek Josef	LI	V	Bohdašín
Nechutný František	LI	DM	Přistěhoval se
Nosek Josef	LF	V	Přistěhoval se
Pešout Antonín	LR	DM	Přistěhoval se
Pohl Josef	LR	DM	Rodák
Rousek Rudolf	LI	ČSA	Sloužil v čs. armádě po r. 1918
Sedláček Jan	LR	DM	Rodák
Schneider Bř.			Nebyl legionář za války
Slánský Josef	LR	DM	Rodák
Soumar Adolf	LF	DM	Rodák ze Sendraže
Ševc Augustín	LI	V	Přistěhoval se
Štěrba Tomáš	LR	V	Rodák
Špryňar Jan	LR	DM	Rodák
Tomsa Vilém	LR	V	Přistěhoval se
Vacek Josef	LF	V	Přistěhoval se do

			Nového Hrádku, kurz fin. stráže
Votřes Jan (Vostřes Josef)	LR	V	Rodák
Zajíček Petr	LR	V	Přistěhoval se, účastník bitvy u Zborova
Zemánek Antonín	LR	V	Přistěhoval se

*LR - ruské legie, LI - italské legie, LF - francouzské legie, DM - demobilizován, V - vrátil se.

Dozvídáme se, že v Jednotě ČsOL v Novém Městě nad Metují se nesdružovali pouze novoměstští rodáci, ale i legionáři z okolí a pováleční přistěhovalci. Jelikož byl v okolí Nového Města nad Metují rozvinutý průmysl, je pravděpodobné, že přišli do města legionáři po válce hlavně za prací.

Legionáři zNovoměstska. Pohled zleva - Jan Ulrich (2. sedící), Suchánek (3. sedící), Jan Špryňar (7. sedící), Lichý (4. stojící v 1. řadě), Teplý (9. stojící v 1. řadě) Sedláček (15. stojící v 1. řadě)

Fotografie 13 - Novoměstští legionáři³⁷

³⁷ Vlastní zdroj.

4.6 Čs. legionáři původem z Nového Města nad Metují

Tabulka 4 - Legionáři rodáci

Jméno	Sloužil	Stav	Poznámka, bydliště
Breyl (Brejl) Karel	Srbské legie	Padl	13. 8. 1918 odešel z Rovné Řeky, údajně zabit bulharskou hlídkou při pokusu přejít Soluňskou frontu
Cihlář Josef	LR	V	Zůstal v NMnM
Čapek Josef	LR	V	Odstěhoval se do Malé Skály okr. Turnov
Fejtek František	LR	DM	Odstěhoval se do Královských Vinohrad okr. Praha
Fišer František	Cizinecká legie	DM	Po válce bydlel střídavě v Paříži a NMnM, zemřel r. 1938 v NMnM
Fišer Václav	LR	DM	Zůstal v NMnM
Glass Robert	LR	V	Odstěhoval se do Prostějova
Hanuš Jan	LR	V	Odstěhoval se do Hradce Králové
Havel Jan	LI	DM	Odstěhoval se do Opočna
Hejzlar Josef	LI	DM	Zůstal v NMnM
Hončl Jaroslav	LI	Zemřel	Bydlel v Ohnišově, zastřelen nešťastnou náhodou voj. Josefem Líbalem při čištění pušky u Passo Capa, tamtéž pohřben
Horák Josef	LR	DM	Odstěhoval se do Liblice okr. Český Brod
Horák Karel	LR	DM	Odstěhoval se do Liblice okr. Český Brod
Hrnčír František	LR	V	Zůstal v NMnM
Hrnčír Václav	LR	DM	Odstěhoval se do Prahy
Imlauf Jan	LR	V	Zůstal v NMnM
Jakl Karel	LR/LF	ČSA	Zůstal v NMnM
Jirsák Jindřich	LR	DM	Odstěhoval se Rokycan okr. Rokycany
Junk Josef	LR	DM	Odstěhoval se do Solnice okr. Rychnov nad Kněžnou
Kabrt František	LI	V	Odstěhoval se do Provodova okr. NMnM

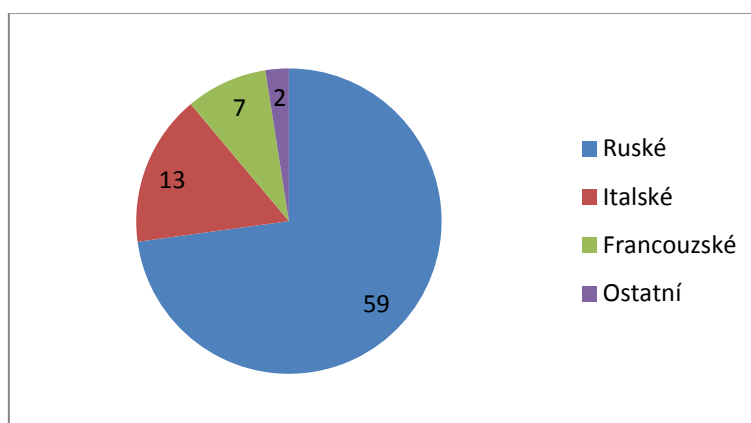
Klapálek Karel	LR	ČSA	Odstěhoval se do Kralup n.Vlt.
Kosař Josef	LR	ČSA	Zůstal v NMnM
Krupička Rudolf	LI	DM	Odstěhoval se do Roztok, okr. Rakovník
Lichý Jaroslav	LR	DM	Zůstal v NMnM
Lukášek František	LR	V	Odstěhoval se Stará Boleslav
Macek Josef	LR	DM	Zůstal v NMnM
Mach Robert	LF	DM	Odstěhoval se do New Yorku USA
Malý František	LR	DM	Odstěhoval se do Hředle, okr. Rakovník
Marek Jan	LR	DM	Zůstal v NMnM
Martinek Josef	LR	DM	Odstěhoval se do Hradce Králové
Martinek Josef	LR	Nezvěstný	V evakuaci nebyl
Matěj Josef	LR	DM	Odstěhoval se do obce Sněžné
Mikulášek Rudolf	LR	DM	Odstěhoval se do Prahy
Pařízek Josef	LF	DM	Zůstal v NMnM
Potůček Václav	LI	DM	Zůstal v NMnM
Rejchrt Josef	LR	DM	Odstěhoval se do Královky Lhoty
Rejzek František	LR	Padl	Padl v boji
Rocman Alois	LR	DM	Zůstal v NMnM
Seidl František	LR	Padl	Padl v boji o Kurgan
Smola Benjamin	LR	DM	Odstěhoval se do Pelhřimova, Plzeň
Syrovátko František	LR	V	Zůstal v NMnM
Školník Jaroslav	LR	Nezvěstný zemřel	
Špráchal Ladislav	LR	V	Bydlel také v Praze
Štukovský Josef			Žádné další informace
Šubert Josef	LR, LF	ČSA	Bydlel také v Lánech, okr. Praha.
Švorc Stanislav	LR	DM	Odstěhoval se do Bohdašína, okr. NMnM

Tláskal Josef	LR		Žádné další informace
Vobořil Josef	LR	DM	Zůstal v NMnM
Krčín			
Bubeníček František	LR	DM	Zůstal v Krčíně
Hromádka Václav	LR	DM	Odstěhoval se do Nahořan, okr. NMnM
Kroulík Jaroslav	LI	DM	Odstěhoval se do Vračovic, okr. Vys. Mýto
Mach Václav	LI	DM	Odstěhoval se do Dlouhé, Rzy okr. NMnM
Praus Antonín	LR, LF	DM, V	Další datum zařazení do LF (21. stf. pl.) 7. 3. 1918, odstěhoval se do Žamberka
Příbyl Jan	LR	ČSA	Zůstal v Krčíně
Rýdlo Matěj	LR	DM	Zůstal v Krčíně
Samek Václav	LI	DM	Zůstal v Krčíně
Šimon Josef	LR	DM	Zůstal v Krčíně
Šulc Josef	LI	V	Zůstal v Krčíně
Valášek Josef	LI	ČSA	Zůstal v Krčíně
Žabka Josef	LR	Dezertoval	Není legionářem dle zákona, zůstal v Krčíně
Vrchoviny			
Cejnar Václav	LR	DM	Zůstal ve Vrchovinách
Dusil Josef	LI	Zemřel	Popraven
Fanta Karel	LR	DM	Odstěhoval do Hradce Králové
Kuřátko Josef	LF	DM	Zůstal ve Vrchovinách
Líbal Jan	LR	V	Zůstal ve Vrchovinách
Nýč Antonín	LR	DM	Odstěhoval se do Borové, okr. Náchod
Rousek Josef	LR	DM	Odstěhoval Bubeneč Šonov, Praha, Nov. Město
Sedláček Jan	LR	DM	Zůstal ve Vrchovinách
Sedláček Josef	LF	DM	Zůstal ve Vrchovinách
Šrámek Jan	LR	V	Odstěhoval se z Vrchovin do Banské Bystrice

Truneček František	LR	V	Zůstal ve Vrchovinách
Ulrich Jan	LR	V	Zůstal ve Vrchovinách
Ulrich Josef	LR	V	Zůstal ve Vrchovinách
Spy			
Balcar Josef	LR	DM	Zůstal ve Spech
Dvořák Jan	LR		Zůstal ve Spech
Stárek Bedřich	LR	Zemřel	Zastřelil se z revolveru
Stárek Václav	LI	V	Zůstal ve Spech
Štěpán Václav	LR	V	Zůstal ve Spech
Žďárek Václav	LR	V	Zůstal ve Spech

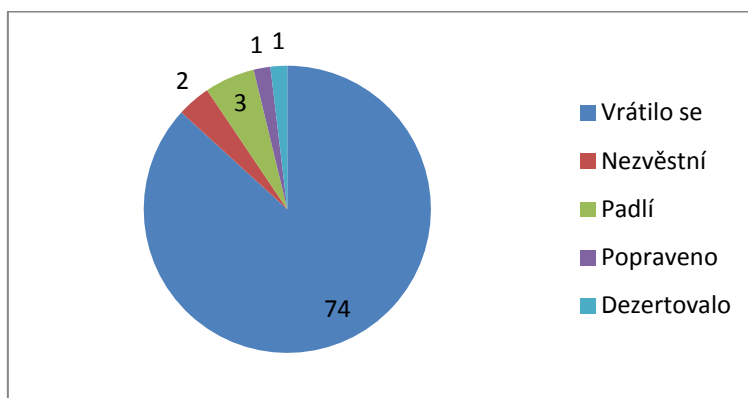
*LR - ruské legie, LI - italské legie, LF - francouzské legie, ČSA - sloužil v československé armádě, DM - demobilizován, V - vrátil se, NMnM - Nové Město nad Metují.

Z grafu 4 je patrné, že největší zastoupení měli čs. legionáři, původem z Nového Města nad Metují, v legiích ruských (59 mužů), ale našli se zde např. i dobrovolníci v cizinecké legii a srbské legii. Některým legionářům se po vyhlášení příměří v Rusku podařilo odejít bojovat do Francie.

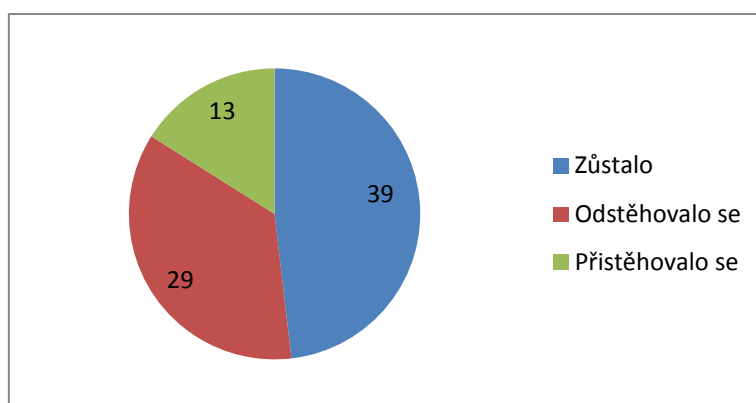
Graf 4 - Poměr novoměstských rodáků v čs. legiích (počet osob)

Z grafu 5 je zřejmé, kolik z novoměstských rodáků, kteří vstoupili do čs. legií se vrátilo zpět (74 legionářů, což je téměř většina odvedených).

Graf 5 - Novoměstští legionáři - rodáci (počet osob)

Z grafu 6 je patrné, že nemalá část rodáků se z města po válce odstěhovala (29 legionářů), ale část se také přistěhovala (13 legionářů).

Graf 6 - Rodáci - poválečné bydliště (počet osob)

4.7 Seznamy odvedených branců-vojáků

Přesný počet odvedených branců z Nového Města nad Metují nelze z dochovaných fragmentů seznamů odvedených³⁸ určit.

Tabulka 5 - Počet odvedených

Datum odvodu	Nové Město nad Metují	Přidružené části a okolí
16. listopadu 1915	25 mužů	64 mužů

³⁸ Státní okresní archiv v Náchodě (dále jen SOKA Náchod), osobní fond. J. Klos, Seznamy odvedených vojáků-branců, inv. č. 13, karton 2.

21. ledna 1916	77 mužů	68 mužů
10. března 1917	7 mužů	8 mužů
15. března 1917	12 mužů	13 mužů

Z tabulky 5 je zřejmé, kolik bylo odvedeno mužů při daných odvodech. Z Nového Města nad Metují to bylo 121 a z přidružených částí 153 mužů.

Tabulka 6 - Identifikace odvedených branců³⁹

16.11. 1915	
Balaš Karel	Ročník 1891-95, padl
Martinek Josef	Ročník 1891-95, legionář v Rusku
Hencel Josef	Ročník 1875-76-77. 91-95., krčínský rodák, nezvěstný
Hůlek Zdeněk	Ročník 1877, mandlír, zemřel v nemocnici v Pardubicích, pamětní deska na náměstí Republiky
Jos. Hencel	Cizí ročník 1875, tkadlec, krčínský rodák
Hejzlar Josef	Cizí ročník 1873, italský legionář, demobilizován
Martinek Josef	Cizí ročník 1895, legionář v Rusku, nezvěstný
Novák František	Cizí ročník 1895, padl/nezvěstný
Balaš Karel	Cizí ročník 1891
21.1. 1916	
Dvořák Jan	Ročník 1873, legionář v Rusku, vrátil se
Školník Jan	Ruské legie, nezvěstný/zemřel
Kňourek Raimund	Ročník 1872, krejčí, padl u Gorice 2. 11. 1916
Valášek Jiří	Ročník 1866, truhlář, padl v Rumunsku 9. 8. 1917
Slavík Václav	Ročník 1871, obuvník, zahynul při převrácení automobilu

³⁹ Příloha D - Fotografie 31-36.

	v Itálii
Martínek Josef	Ročník 1871, legionář v Itálii
Linhart Josef	Ročník 1871, rodák z Bohdašína okr. NMnM, italské legie, demobilizován
Novák František	Ročník 1869, padl/nezvěstný
Janko Karel	Ročník 1865, pekař, zemřel r. 1916 v Terezíně
Marek Antonín	Cizí ročník 1871, ruský legionář, vrátil se, Kounov okr. NMnM
Šulc Josef	Cizí ročník 1868, italský legionář, vrátil se, rodák z Krčína
Kiršner Josef	Cizí ročník 1867, tkadlec, zemřel v nemocnici ve Štýrském Hradci
Kubík Josef	Cizí ročník 1867, na pamětní desce na náměstí republiky, padl/nezvěstný
Mach Václav	Cizí ročník 1867, italský legionář, demobilizován, Dlouhé, Rzy okr. NMnM
15.3. 1917	
Sása Jan	Truhlář, onemocněl a zemřel na Malárii v Albánii r. 1918

*NMnM - Nové Město nad Metují.

Z těchto seznamů odvedených se dozvídáme o osudu části novoměstských občanů, kteří byli v průběhu války povoláni na frontu. Z tabulky 6 je zřejmé, že 10 občanů se z války vrátilo a padlo nebo bylo nezvěstných 14 občanů.

5 Dnešní vzpomínkové akce

Historii je důležité připomínat, aby si i mladá generace uvědomila, že společnost, ve které dnes žijeme, nebyla vždy samozřejmostí a někdo se za ni musel obětovat.

V současné době se připomínáním událostí naší historie věnuje celá řada organizací, sdružení, klubů či skupin. Vzpomínkové akce probíhají formou pietních aktů, přehlídek či nejrůznějších vojensko-historických akcí pro veřejnost.

5.1 Organizace

Československá obec legionářská

Československá obec legionářská (dále jen „ČsOL“) je jednotná a nestranná organizace, dnes sdružující bývalé vojáky československých zahraničních jednotek z doby druhé světové války, dále vojáky Armády České republiky zúčastněných v misích NATO a OSN, válečné veterány a jejich rodinné příslušníky nebo sympatizanty ochotné v ní aktivně pracovat.

ČsOL byla založena po první světové válce roku 1921 a svůj původ odvozovala od Sokola, od kterého převzala i organizační členění. Mezi cíle ČsOL patří především výchova mládeže s vlasteneckým cítěním, pokračování tradice legií a legionářského bratrství. Dále si dala za úkol pomoc potřebným válečným veteránům, dbát důstojnosti pohřebišť a památek padlých vojáků a v neposlední řadě spolupracovat na projektech, především na projektu Legie 100.

Znak ČsOL symbolizuje boj Čechů a Slováků v první světové válce za svobodu své země. Vycházející Slunce symbolizuje vznik Československa - úsvit nové doby pro naše národy. Svazky Svatoplukových prutů po stranách znaku znamenají jednotu, svornost a bratrství.

5.2 Projekty

Legie 100

Legie 100 je dlouhodobý projekt Ministerstva obrany ČR, který se připravuje k oslavám 100. výročí založení Československa a zásadní roli československé legie při jeho vzniku. Na spolupráci se podílí i další zainteresované složky např. Československá obec legionářská. Práce na projektu byly zahájeny v roce 2009 a ukončení se plánuje na závěr roku 2020.

Úkolem tohoto projektu je zvýšit prestiž Armády České republiky a rozvoj tradic v duchu čs. legionářů. Legionářské hnutí se na konci čtyřicátých let minulého století stalo nežádoucím a tyto tradice přestaly být udržovány. V současné době se situace mění a objevují se kluby vojenské historie a občanská sdružení, které se snaží oživit legionářské tradice. Sté výročí vzniku čs. legií se nabízí jako příležitost připomenutí tohoto fenoménu širší veřejnosti, ale i k pozvednutí vlasteneckého ducha společnosti.

5.3 Kluby vojenské historie

V České republice se nejčastěji věnují rekonstrukcím historických ukázek a bitev kluby vojenské historie. Členové těchto spolků se účastní nejrůznějších vojensko-historických akcí a pietních aktů doma i v zahraničí. Vystupují v historických uniformách z určitého období a snaží se přiblížit vzhledem i chováním svým historickým vzorům. Aktivní formou se tedy pokouší předvádět veřejnosti jednotlivé události historie, což se označuje termínem „živá historie“. Některé kluby vojenské historie pomáhají udržovat nebo i rekonstruovat vojenské památky či památníky. Specifickou činností je pak péče o objekty pohraničního opevnění z doby před druhou světovou válkou - o bunkry.

V České republice se tyto organizace věnují především těmto obdobím:

- Středověk a raný novověk - historický šerm
- Třicetiletá válka

- Sedmiletá válka - v Evropě i Francouzsko-indiánská válka
- Napoleonské války
- Prusko-rakouská válka roku 1866
- První světová válka a československé legie
- První čs. republika
- Druhá světová válka
- V dnešní době již i Československá lidová armáda

Historický C.k. řadový pěší pluk č. 18 Hradec Králové

Vznik této uniformované jednotky ztvárňující 18. pěší pluk se datuje již do roku 1989. Postupně se osamostatnila od „Komitétu pro udržování památek z války r. 1866“ a v roce 1995 získává svůj dnešní název Historický C.k. řadový pěší pluk č. 18 Hradec Králové.⁴⁰

Regiment č. 18 je neodmyslitelně spjat s východočeským regionem, zejména s Hradcem Králové. Pluk zde měl řadu let své dlouhé existence doplňovací okres a v některých letech i sídlo. Mnoho předků současných obyvatel těchto míst prodělalo válečná tažení po bojištích Evropy a leckdy právě v řadách 18. pěšího pluku položilo své životy, rozhodla se skupina nadšenců vojenské historie z Hradce Králové znovu oživit tradici C.k. 18. pěšího pluku.

V současné době má jednotka téměř 30 členů a hlavními obdobími kterým se věnuje je Prusko-Rakouská válka 1866 a první světová válka. Účastní se různých vzpomínkových akcí, bitevních ukázek a manévrů. Rekonstruuje pomníky a pohřebiště 18. pěšího pluku ve Slovinsku a v Julských Alpách.

⁴⁰ *Historický C.k. řadový pěší pluk č. 18 Hradec Králové.* [on- line]
[cit. ze dne 25.6.2014]. Dostupné z: <http://www.18irhk.cz/news.php?id=10>

Klub přátel pplk. Karla Vašátky - 2. rota, 1. Česko - Slovenského střeleckého pluku

Je občanské sdružení zabývající se o československé legie z doby první světové války. Hlavní činností je tvorba publikací na vlastních internetových stránkách⁴¹ nebo v tištěné podobě, a v neposlední řadě se účastní pietních aktů a vojensko-historických rekonstrukcí.

Členové klubu se prezentují v uniformách tří legií. První skupinu představuje uniforma 2. roty České družiny, později 1. československého střeleckého pluku a dále uniforma Úderného praporu (2. čs. střelecké divize). Druhou pak uniforma 21. čs. střeleckého pluku francouzských legií a nakonec třetí uniforma 33. čs. střeleckého pluku italských legií.

⁴¹ *Klub přátel pplk. Karla Vašátky*. [on-line]
[cit. ze dne 5.12.2014]. Dostupné z: <http://www.karelvasatko.cz/o-klubu>.

Závěr

Nového Města nad Metují se, ať už přímo či nepřímo, dotkla řada konfliktů. Při zpracování této práce jsem se zaměřil na období první světové války v Novém Městě nad Metují a jeho rodáky, především ty, kteří bojovali v československých legiích.

Cílem předkládané práce bylo připomenutí problematiky Nového Města nad Metují a rodáků z něho pocházejících, a to v souvislosti se stým výročím od vypuknutí války.

Při zpracování bakalářské práce jsem vycházel z dostupných odborných zdrojů a za významné považuji zpracování vzpomínek pana Vladimíra Rocmana - syna československého legionáře v Rusku Aloise Rocmana. S Vladimírem Rocmanem (rodákem z Nového Města nad Metují) jsem se setkal osobně a nahlédl do dochovaných fragmentů legionářské činnosti jeho otce.⁴²

Informace o čs. legionářích se mi podařilo nalézt a zpracovat i z databáze Vojenského ústředního archivu v Praze. Nutno zmínit, že informace získané z různých odborných zdrojů se leckdy lišily, a je tedy nasnadě ověřovat jejich pravdivost. Například v některých případech nesouhlasila jména na tablu ČsOL se jmény v databázi VÚA. Na pamětních deskách obětem a seznámech odvedených branců-vojáků došlo ke shodě několika jmen. Pro určení přesného počtu odvedených vojáků z Nového Města nad Metují a jeho městských částí by byl nutný náhled do plukovní matriky 18. pěšího pluku z Hradce Králové. Vzhledem ke stěhování VÚA v Praze však nebylo toto možné.

Z dostupných zdrojů se podařilo dojít k tomuto závěru. Podařilo se identifikovat velkou část osob z pomníku padlým na náměstí republiky a doplnit k nim údaje z městské kroniky. Z důvodu částečně zpracované databáze VÚA v Praze nebylo možné dohledat informace ke všem padlým.

⁴² Příloha D - Fotografie 14-23.

Byl srovnán počet padlých k celkovému počtu obyvatel Nového Města nad Metují a jeho částí. Dle dostupných zdrojů byl odvozen počet odvedených z jednotlivých částí Nového Města nad Metují a srovnán s počtem padlých.

Zdařila se identifikace většiny mužů z tabla ČsOL Nového Města nad Metují a dospěl jsem k závěru, že se část legionářů po válce do Nového Města přestěhovala, ačkoliv se nejednalo o zdejší rodáky.

Dalším bodem byla identifikace novoměstských rodáků, kteří bojovali v čs. legiích. Z dostupných materiálů se podařilo zjistit, že nadpoloviční většina sloužila v čs. legiích v Rusku. Dále bylo zjištěno, že se do vlasti vrátila většina těchto legionářů (návrat 74 z 81 legionářů).

Z dochované části seznamů odvedených ve Státním okresním archivu v Náchodě se podařilo určit počet odvedených k datu odvodu. Podařilo se zjistit osud části novoměstských občanů, kteří byli odvedeni v průběhu první světové války.

Cílem bakalářské práce bylo vytvořit soubor informací o první světové válce v Novém Městě nad Metují a čs. legionářích z něho pocházejících, proto, aby se tento soubor informací dal využít při výstavách či přednáškách v muzeích či v jiných kulturně vzdělávacích událostech souvisejících se stým výročím vypuknutí první světové války.

Cíl předkládané práce se podařilo splnit. Podařilo se zmapovat pomníky věnované obětem první světové války z Nového Města nad Metují. Došel jsem k závěru, že historie je v našem kraji stále živá, ať už se jedná o opravy těchto památníků a pomníků, nebo připomínáním nejrůznějšími vzpomínkovými akcemi, projekty a v neposlední řadě spolky zájemců o historii, kteří historii zprostředkovávají veřejnosti.

Za prozkoumání jistě stojí plukovní matrika 18. pěšího pluku z Hradce Králové, kde by se měly nacházet údaje k odvedeným brancům z Nového Města nad Metují a jeho částí. Rovněž by se dle této matriky dali dohledat čs. legionáři, kteří nebyli rodáky a přestěhovali se do Nového Města nad Metují před válkou a byli zde odvedeni.

Výstupy práce prezentuji veřejnosti pomocí internetových stránek dostupných z adresy: <http://novemestonmetvalka.wordpress.com/>.

Seznam odborných zdrojů

BAŠTECKÁ, Lydia. *Stopy starých časů: Nové Město nad Metují a okolí*. Nové Město nad Metují: atelier duplex s.r.o., 2008. ISBN 978-80-254-3453-6.

BĚLINA, Pavel. *Dějiny země Koruny české*. Praha: Paseka, 1992. 309 s. ISBN 80-851-9228-4.

ČERNÝ, František. *Moje záznamy ze světové války*. Praha: Paseka, 2014. str. 159. ISBN 978-80-904272-8-0.

DREBOTA, Jiří a HARTMAN, Ladislav. *Zborov 1893 - 1993 : 100. výročí narození armádního generála Karla Klapálka příslušníka československých legií v Rusku hrdiny od zborova, Tobruku a Dukly : 26. května 1983 - 18 listopadu 1984*. Nové Město nad Metují: Nadace pro odkaz boje proti fašismu, 1993. 20 s.

DVOŘÁČEK, Bohumil. *Pohledy do minulosti Nového Města nad Metují*. 2. opr. a dopl. vyd. Nové Město nad Metují: Městské muzeum, 2000, 471 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-238-5947-1.

DVOŘÁČEK, Bohumil. *Z galerie osobností Nového Města nad Metují*. Nové Město nad Metují: Tiskárna Losenický, 2008. 319 s. ISBN 978-80-254-1805-5.

GALANDAUER, Jan. *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. Praha: Hermes, 1993, 165 s. ISBN 80-900-6777-8.

HARTMAN, Ladislav. *Alois Rocman – ruský legionář – měl v bojových liniích v pohotovosti nejen pušku, ale i fotoaparát*. Nové Město nad Metují, 2006. 12 s.

HARTMAN, Ladislav. *Alois Rocman – ruský legionář – měl v bojových liniích v pohotovosti nejen pušku, ale i fotoaparát.* rkp.

HRABICA, Pavel a HRABICA Zdeněk. *Muž, který velel mužům: Životní příběh armádního generála Karla Klapálka.* Praha: Mladá Fronta, 1988. 197 s. 601/22/82.6.

JURÁNEK, Jan. *Nové Město nad Metují.* 3. upr. vyd. Hradec Králové: Východočeské nakladatelství, 1966. 52 s. 46-006-66.

JURÁNEK, Jan. *Rok 1918 na Náchodsku, k padesátiletému výročí vzniku Československa.*

KLAPÁLEK, Karel. *Ozvěny bojů.* 4. vyd. Praha: Naše vojsko, 1987. 284 s.

KLIMEK, Antonín. *Říjen 1918: Vznik Československa.* Praha: Paseka, 1998. 279 s. ISBN 80-7185-175-2.

KLOS, Jan. *Paměti města a zámku Nového Města nad Metují.* Nové Město nad Metují: tisk Th. Böhm, 1921. 135 s.

KRULICHOVÁ, Marie. *Zapomenuté hlasy: Korespondence, deníkové záznamy a kresby z první světové války.* Hradec Králové: Kruh, 1986. 118 s.

KUPKOVÁ, Eva a KUPKOVÁ, Ivana. *Jaroslav Lichý – kapelník a Československý legionář v Rusku, "Cesta domů kolem světa".* Nové Město nad Metují: Městské muzeum Nové Město nad Metují, 2007. 52 s. ISBN 978-80-254-0720-2.

KVAČEK, Robert. *První světová válka a česká otázka*. Praha: Triton, 2013. 200 s. ISBN 978-80-7387-635-7.

MASARYK, Tomáš Garrigue. *Světová revoluce - Za války a ve válce 1914-1918*. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 2005. 639 s. ISBN 80-86142-17-5.

PEROUTKA, Ferdinand. *Budování státu I. 1918-1919*. 3. vyd. Praha: Lidové noviny, 1991. 442 s. ISBN 80-7106-040-2.

POSPÍŠILOVÁ, Jaroslava. *Českoslovenští legionáři z okresu Hradec Králové 1914-1920*. Hradec Králové: Muzeum východních Čech, 2000. 134 s. ISBN 80-85031-31-0.

SAK, Robert. *Anabáze: Drama československých legionářů v Rusku (1914-1920)*. Jinočany: HaH, 1996. 174 s. ISBN 80-85787-86-5.

WESTWELL, Ian. *První světová válka den po dni*. Praha: NAŠE VOJSKO, 2006, 192 s. ISBN 80-206-0731-5.

Internetové zdroje

Historický C.k. řadový pěší pluk č. 18 Hradec Králové. [on- line]
[cit. ze dne 25.6.2014]. Dostupné z: <http://www.18irhk.cz/news.php?id=10>.

Klub přátel pplk. Karla Vašátky. [on- line]
[cit. ze dne 25.6.2014]. Dostupné z: <http://www.karelvasatko.cz/historie-ceskoslovenskych-legii/odborne-clanky/ruske-legie>.

Kramerius - National library of the Czech republic. [on- line]

[cit. ze dne 8.12.2014]. Dostupné z:

<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/Search.do?documentType=&text=verlustlisten>.

Náchodský deník. [on- line]

[cit. ze dne 26.12.2014]. Dostupné z: [http://nachodsky.denik.cz/zlociny-a-](http://nachodsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/krcin-pametni-deska-ukradena20100822.html)

[soudy/krcin-pametni-deska-ukradena20100822.html](http://nachodsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/krcin-pametni-deska-ukradena20100822.html).

Oficiální internetové stránky Vojenského ústředního archivu. [on- line]

[cit. ze dne 25.6.2014]. Dostupné z:

<http://www.vuapraha.cz/Pages/DatabazeVHA/DetailLegionare.aspx?soldierId=92>

462.

Oficiální internetové stránky zámku v Novém Městě nad Metují. [on- line]

[cit. ze dne 25.6.2014]. Dostupné z: <http://www.zameknm.cz/>.

Státní okresní archiv Náchod. [on- line]

[cit. ze dne 25.6.2014]. Dostupné z: <http://vychodoceskearchivy.cz/nachod/>.

Velká válka. [on- line]

[cit. ze dne 25.6.2014]. Dostupné z:

http://velka.valka.cz/analyzy/podrizenost_jednotek.php?id=3623.

Wikipedia. [on- line]

[cit. ze dne 16.12.2014]. Dostupné z:

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Austrians_executing_Serbs_1917.JPG

Seznam příloh

Příloha A - Seznam fotografií

Příloha B - Seznam tabulek

Příloha C - Seznam grafů

Příloha D - Fotografie

Příloha A - Seznam fotografií

Fotografie 1 - Rakousko-uhersí vojáci popravují Srby	12
Fotografie 2 - Sočský front	26
Fotografie 3 - Památník padlých na náměstí Republiky	32
Fotografie 4 - Původní bronzová pamětní deska.....	37
Fotografie 5 - Provizorní pamětní deska na bývalé radnici v Krčíně.....	38
Fotografie 6 - Detail pomníčku ve Spech	39
Fotografie 7 - Pamětní deska ve Vrchovinách	40
Fotografie 8 - Alois Rocman.....	43
Fotografie 9 - Legionáři 6. pluku očekávají nepřítele.....	47
Fotografie 10 - František Fišer.....	49
Fotografie 11 - Armádní generál Karel Klapálek.....	50
Fotografie 12 - Tablo legionářů z Nového Města nad Metují.....	54
Fotografie 13 - Novoměstští legionáři	57
Fotografie 14 - Alois Rocman s přáteli	81
Fotografie 15 - Přátelé A. Rocmana na hlídce	81
Fotografie 16 - Návštěva gen. Syrového u 6. střeleckého pluku.....	82
Fotografie 17 - Dekorování vyznamenaných legionářů gen. Janinem.....	82
Fotografie 18 - Sokolské závodní družstvo 6. střeleckého pluku.....	83
Fotografie 19 - Kulturní život 6. střeleckého pluku	83
Fotografie 20 - Legionářské obrněné vlaky na sibiřské magistrále.....	84
Fotografie 21 - Ukázka legionářů přebudovaných nákladních vagónů - teplušek.....	85
Fotografie 22 - Hroby čs. legionářů na Sibíři.....	86
Fotografie 23 - Návrat 6. střeleckého pluku do vlasti	87
Fotografie 24 - František Fišer	88
Fotografie 25 - František Fišer a legionáři	88
Fotografie 26 - Legionáři z novoměstska.....	89
Fotografie 27 - Pamětní deska Karla Klapálka na budově nádraží	89
Fotografie 28 - Fotografie vojáků 18. pěšího pluku Hradec Králové	90
Fotografie 29 - Fotografie vojáků 18. pěšího pluku Hradec Králové	90
Fotografie 30 - Fotografie vojáků 18. pěšího pluku Hradec Králové	91
Fotografie 31 - Seznam odvedených 16.11. 1915 a	92

Fotografie 32 - Seznam odvedených 16.11. 1915 b.....	93
Fotografie 33 - Seznam odvedených 21.1. 1916 a.....	94
Fotografie 34 - Seznam odvedených 21.1. 1916 b.....	95
Fotografie 35 - Seznam odvedených 10.3. 1917.....	96
Fotografie 36 - Seznam odvedených 15.3. 1917.....	97

Příloha B - Seznam tabulek

Tabulka 1 - Jména padlých doplněna údaji z městské kroniky	32
Tabulka 2 - Počty obyvatel	41
Tabulka 3 - Identifikace mužů z tabla	55
Tabulka 4 - Legionáři rodáci	58
Tabulka 5 - Počet odvedených	62
Tabulka 6 - Identifikace odvedených branců	63

Příloha C - Seznam grafů

Graf 1 - Počet obyvatel Nového Města nad Metují (počet osob).....	41
Graf 2 - Počet padlých Nového Města nad Metují a místních částí (počet osob)	42
Graf 3 - Poměr odvedených občanů ku padlým (počet osob)	42
Graf 4 - Poměr novoměstských rodáků v čs. legiích (počet osob).....	61
Graf 5 - Novoměstští legionáři - rodáci (počet osob).....	62
Graf 6 - Rodáci - poválečné bydliště (počet osob).....	62

Příloha D - Fotografie

Fotografie 14 - Alois Rocman s přáteli⁴³

Fotografie 15 - Přátelé A. Rocmana na hlídce⁴⁴

⁴³ Vlastní zdroj.

⁴⁴ Vlastní zdroj.

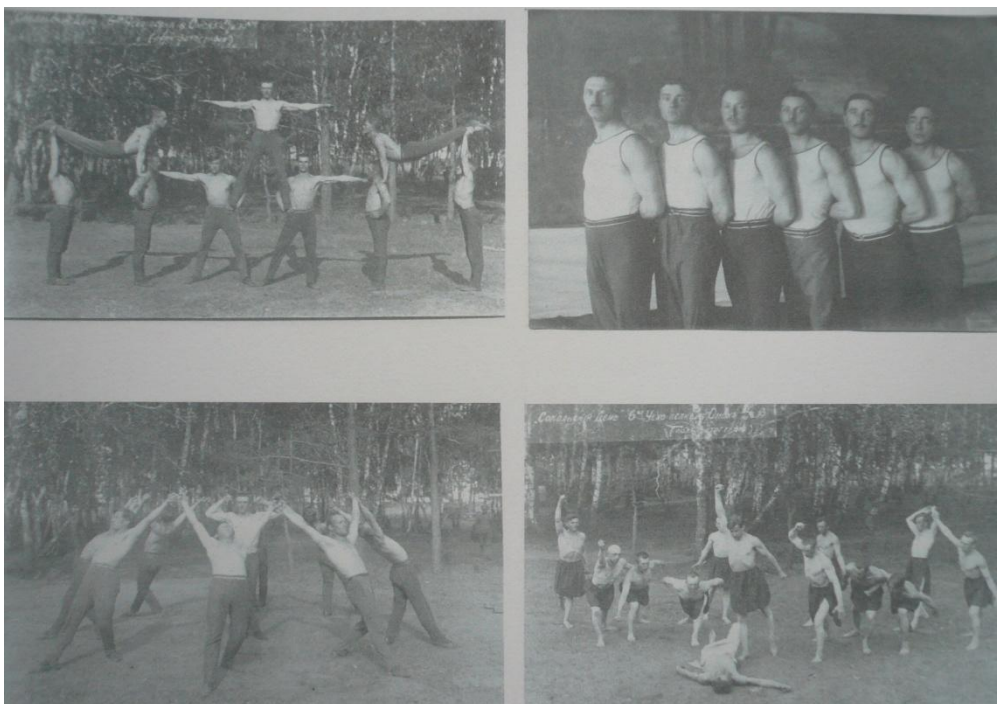
Fotografie 16 - Návštěva gen. Syrového u 6. střeleckého pluku⁴⁵

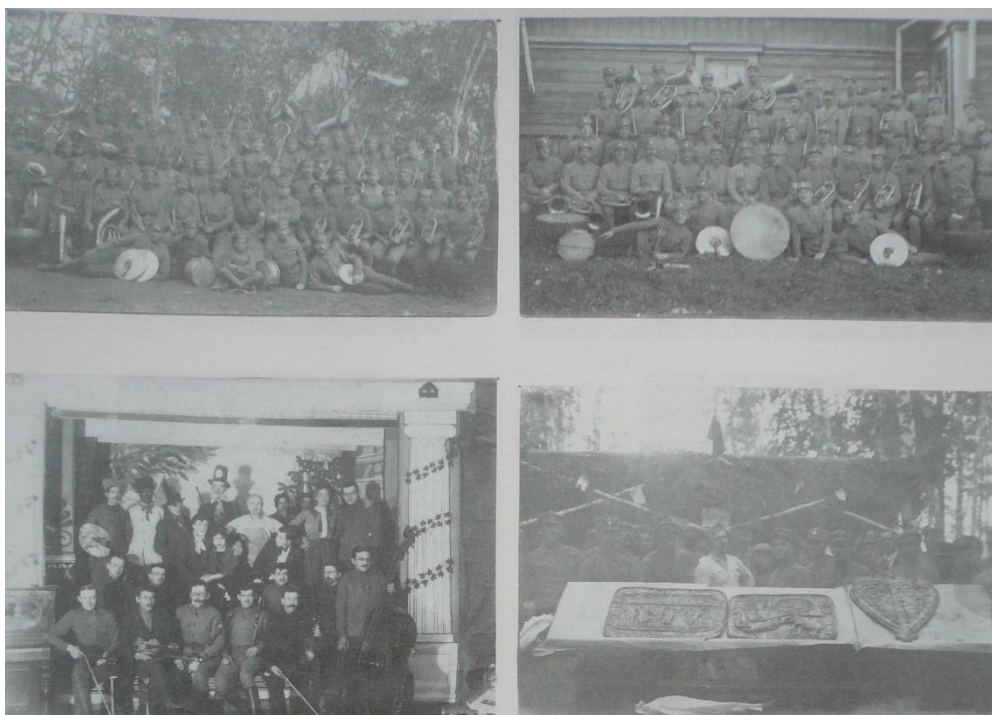
Fotografie 17 - Dekorování vyznamenaných legionářů gen. Janinem⁴⁶

⁴⁵ Vlastní zdroj.

⁴⁶ Vlastní zdroj.

Fotografie 18 - Sokolské závodní družstvo 6. střeleckého pluku⁴⁷

Fotografie 19 - Kulturní život 6. střeleckého pluku⁴⁸

⁴⁷ Vlastní zdroj.

⁴⁸ Vlastní zdroj.

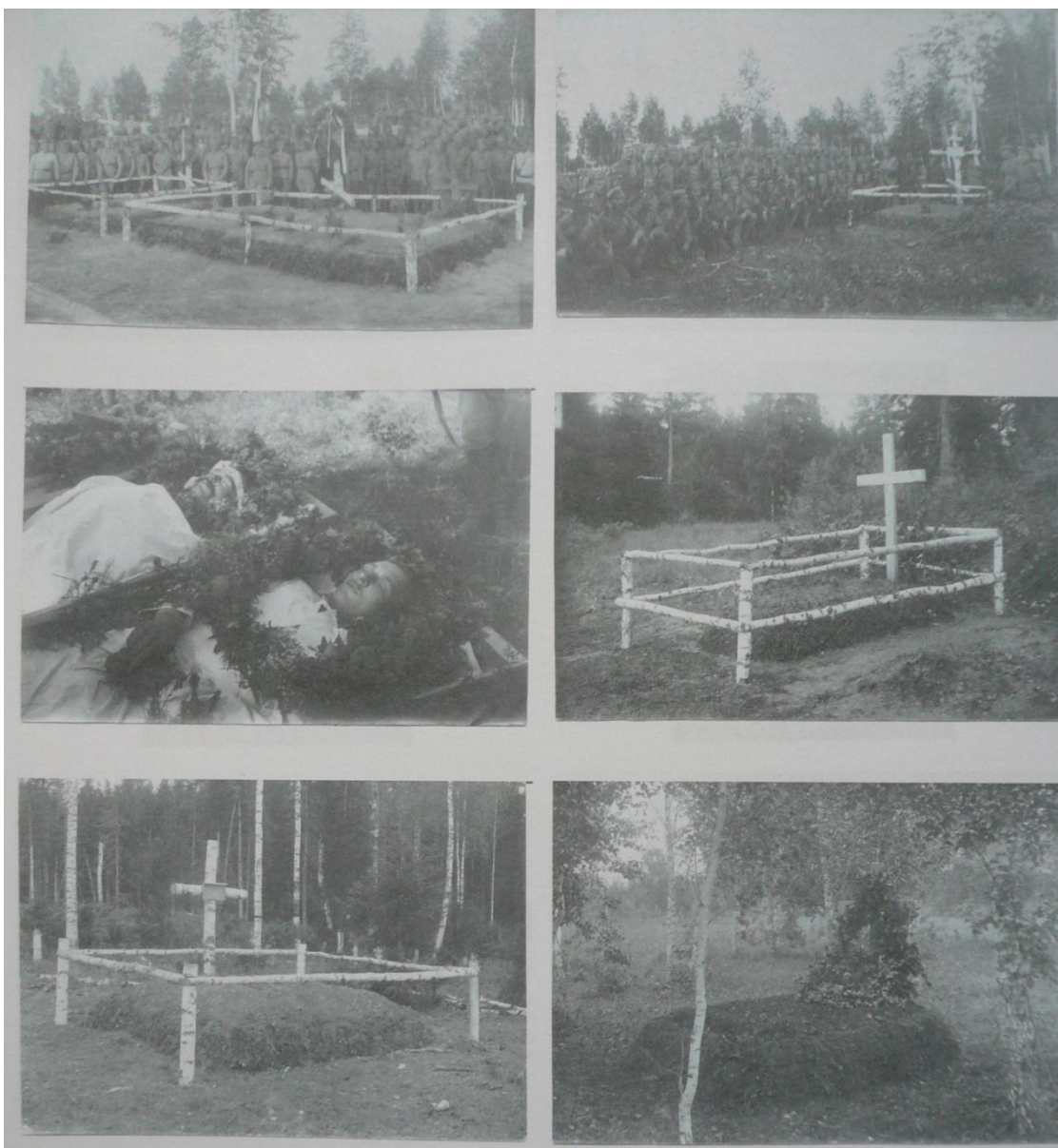
Fotografie 20 - Legionářské obrněné vlaky na sibiřské magistrále⁴⁹

⁴⁹ Vlastní zdroj.

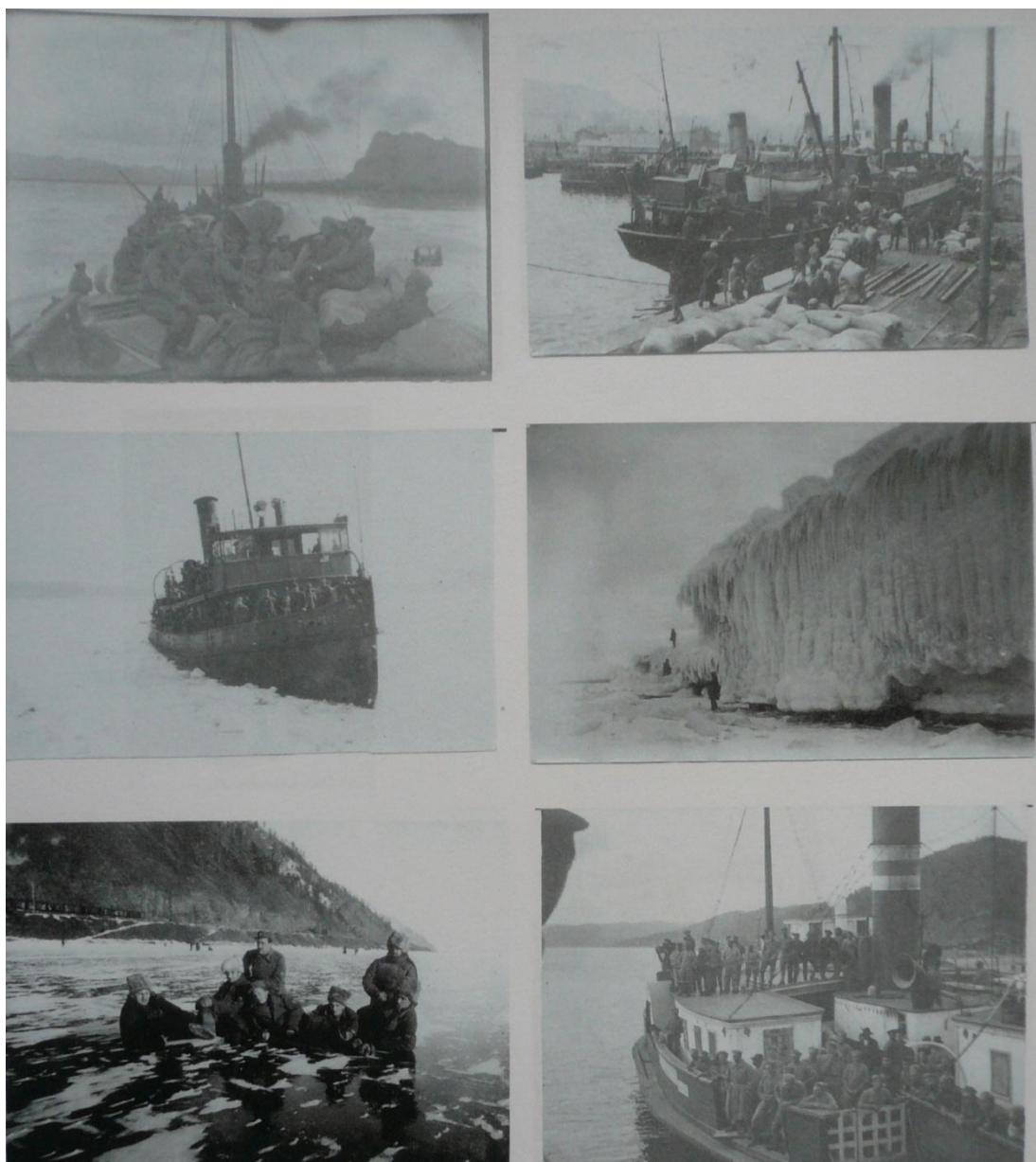
Fotografie 21 - Ukázka legionáři přebudovaných nákladních vagónů - teplušek⁵⁰

⁵⁰ Vlastní zdroj.

Fotografie 22 - Hroby čs. legionářů na Sibíři⁵¹

⁵¹ Vlastní zdroj.

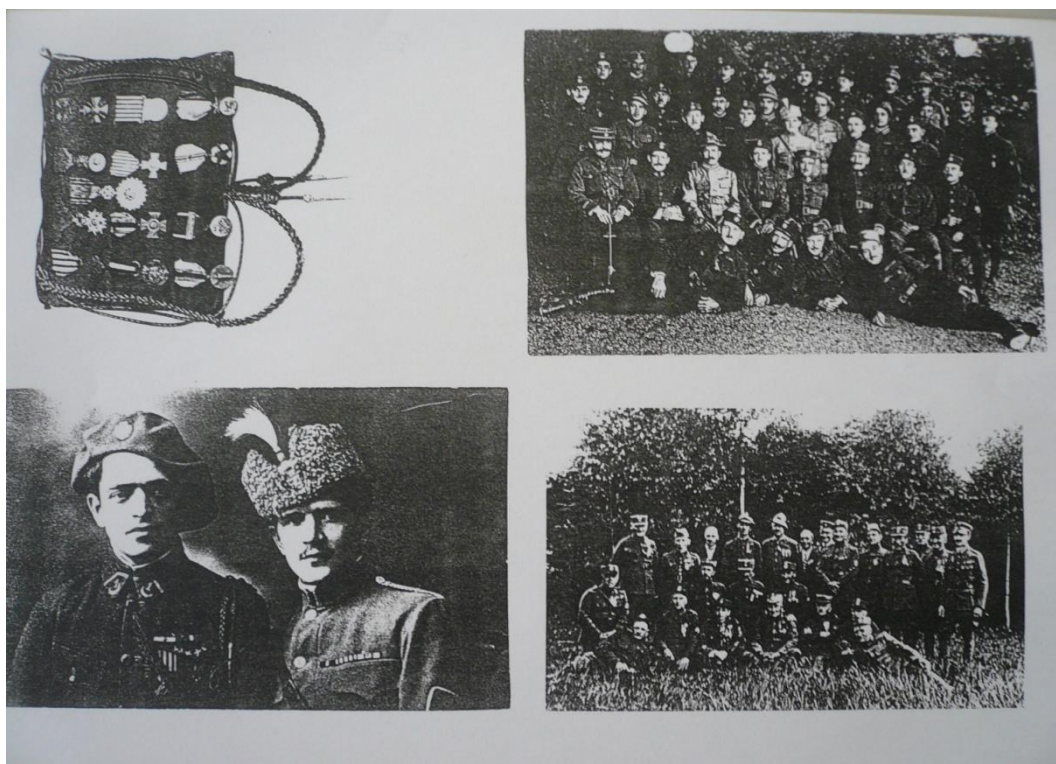

Fotografie 23 - Návrat 6. střeleckého pluku do vlasti⁵²

⁵² Vlastní zdroj.

Fotografie 24 - František Fišer⁵³

Fotografie 25 - František Fišer a legionáři⁵⁴

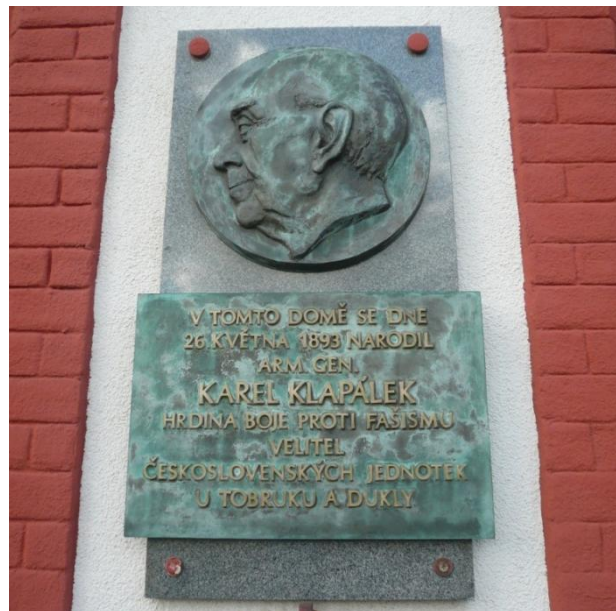
⁵³ Vlastní zdroj.

⁵⁴ Vlastní zdroj.

Legionáři z Nového Města nad Metují a okolí.

Fotografie 26 - Legionáři z novoměstska⁵⁵

Fotografie 27 - Pamětní deska Karla Klapálka na budově nádraží⁵⁶

⁵⁵ Vlastní zdroj.

⁵⁶ Vlastní zdroj.

Fotografie 28 - Fotografie vojáků 18. pěšího pluku Hradec Králové⁵⁷

Fotografie 29 - Fotografie vojáků 18. pěšího pluku Hradec Králové⁵⁸

⁵⁷ *Galerie portálu Velká válka*. [on-line]

[cit. ze dne 25.6.2014]. Dostupné z: <http://velka.valka.cz/galerie/picture.php?/182/category/39>.

⁵⁸ *Galerie portálu Velká válka*. [on-line]

[cit. ze dne 25.6.2014]. Dostupné z: <http://velka.valka.cz/galerie/picture.php?/182/category/39>.

Fotografie 30 - Fotografie vojáků 18. pěšího pluku Hradec Králové⁵⁹

⁵⁹ *Galerie portálu Velká válka.* [on- line]
[cit. ze dne 25.6.2014]. Dostupné z: <http://velka.valka.cz/galerie/picture.php?/182/category/39>.

*Přehlídka ~~18. října 1915~~ 18. října 1915.
Rukovně ~~16. listopadu 1915~~ 16. listop. " .*

(Ročník 189L-1895)-1896-1877-76-75-74-73-

1877. Moravec František	
Václavík Jaroslav	Ročník: 1896-1895-1891.
Bělobrádek Josef	<u>1896</u>
Exner Josef	Foss Karel
1876. Frinta Josef	Lemý Josef
1877. Žižek Augustín	Šichan Antonín
1875. Hálka Zdeněk	Rezek Bohuslav
1874. Zákrovský František	<u>1895:</u>
Exner František	Rajchrt Vincenc
1873. Moravec Josef	Prokop Karel
Rybin Jan.	Martincký Josef
= <u>účel předsedníci</u> =	Fritz Jaroslav
1877. Matouš Josef	Kafka Josef
Božiček Jan	Holub Jan
Linze Adolf.	Varáček Josef
-76. Linčera Otakar	Novák František
Lutkep Aloš	Novák Jan
Metelka František	Švejn Antonín
Hladík Josef	Štěpán Josef
Hanus Antonín	Polák Bedřich
Váček Karel	Höstel Jan
-75. Henel Josef	<u>1891.</u>
Štráda Adolf	Houzer Josef
-74. Špelda Josef	Merzdet Josef
Ježek Václav	Dalov Karel
-73. Kříp Josef	Štandera Václav
Plaváček František	Appel Bedřich
Knoulich Jindřich	Polner Jan
Kaválek Antonín	Suchánek Oldřich
Hejzlar Josef	Haasler Alexandr
Klavs Antonín.	

Fotografie 31 - Seznam odvedených 16.11. 1915 a⁶⁰

⁶⁰ Vlastní zdroj.

Seznam 33-34.

Das 16 listopadu 1915 rukovali domobranci:

zdejší ročník 1975-76-77.

Hulek Zdeněk
Printa Josef
Exner Josef
Bělobrádek Josef
Václavík Jaroslav
Moravec František

zdejší ročník 1891-95.

Appl Bedřich
Štändera Václav
Balaš Karel
Mervart Josef
Houser Josef
Martinek Josef
Prokop Karel
Rejchrt Vincenc

Qizá ročník 1875-76-77. 91-95.

Hauser Alexandr
Suchánek Oldřich
Polák Bedřich
Marek Josef
Cvejn Antonín
Novák Jan
Novák František
Varáček Josef
Kafka Josef
Středa Adolf
Hencel Josef
Vacek Karel
Hanuš Antonín
Hladík Josef
Metelka František
Soukup Aleš
Činčera Otakar
Cimr Adolf
Borčický Jan a Matouš Josef

Fotografie 32 - Seznam odvedených 16.11. 1915 b⁶¹

⁶¹ Vlastní zdroj.

a) *kdysi* - Domobranští povinníci - přitom 144

1873	1867	1867
Dvořák Jan	Hronovský Augustín	Šotola František
1871	Suchánek Filip	Burkert Jan
Rydlo Josef	○ Vojnar Alexandr	Novák Josef
Herzig František	Pumer Jaroslav	Sedláček Václav
Sucharda Antonín	Tláškal Cyríl	Víšek František
Lukášek Josef	1866	Holeček Václav
Škvára Rudolf	○ Lukeš Fratišek	1866
Tomek Jaroslav	Vondřejc Josef	Lichý Václav
Kuřátko Jaroslav	1865	Hájek Antonín
Poláček Jan	Flek Jan	Jirsák Alexandr
Pařízek Alois	Čáp Antonín	Bartoš Jaroslav
1870	Jmlauf Vojtěch	Tomek Josef
Kejzlar Vilém		Kejzlar Adolf
Frinta Alois		1865
Hiršl Ferdinand		Zinner Emanuel
Knytl František	--1872--	Livar Josef
Hladík Bohuslav	Kňourek Raimund	Sobišek Jan
Rach František	Škvára Rudolf František	Valášek Josef Jiří
Drda Matěj	Frinta Jaroslav	Müller Josef
1869	Přihoda František	Nehyba Josef
Říha Jan	Jech Václav	
Stříbrný Karel	Dašek Jan	
○ Kosek Josef	1870	
Preclík Jan	Holeček Jan	
Školník Jan	Syrovátko Vilém	
Frinta Karel	Martinek Jan	
1868	Ptáček Vilém	
Fritz Jaroslav	1869	
Havel Stanislav	Papež Josef	
Marek Josef	Bešorna Jan	
○ Králiček Antonín	Valtera František	
Černý Josef	○ Šrom Alois	
Čáp Karel	1868	
	Svoboda Vilém	
	Hladík Josef	
	1867	
	Šotola František	

Narukovaly:
 I. Ročníky 1870, 1871-1872, ledna 1916.
 1865, 1866, 1867 = 21. " "
 II. Ročníky 1868, 1869 = 21. února "

Fotografie 33 - Seznam odvedených 21.1. 1916 a⁶²

⁶² Vlastní zdroj.

1872	1867	1869
Lukášek Vojtěch	Fojtík Václav	Ptáček Bohumíl
1871	Skácel Antonín	Smola Jan
Hlavsa Antonín	Smrček Antonín	Votruba Alois
Slavík Václav	Lukavský Jan	Bouška František
Andrš Rudolf	Holeček František	1868
Hulka Josef	Vig František	Bibus Vojtěch
Chrudimský Josef	1866	Tojnar Antonín
Martinek Josef	Hofman Antonín	Šulc Josef
Slaviček Jan	Straube Jan	Janda František
Lipský Antonín	Hrubý František	1867
Škabrada Antonín	Čtvrtečka Josef	Antoš Josef
Hudec Václav	1865	Kiršner Josef
Linhart Josef	Janko Karel	Kubík Josef
1870	Střelka Josef	Mach Václav
Geiselraiter Tomeš		1866
Čtvrtečka Adolf	1872	Knytl Josef
Hroch Jan	Dlouhý Čeněk	Brtoun Josef
Hudec František	Tretera Josef	Lopatář Jan
Dyntar Emanuel	Krecl Jan	Severin František
1869	Švora Josef	1865
Novák František	Morávek Josef	Bairich Antonín
Buchar Josef	Kastnér Ferdinand	Sekora Albín
Rohlena Josef	1871	"
Stenzl Josef	Flégr František	8. 50. 77-34
Grulich Josef	Kaplan Antonín	8. 27. 34-50
1868	Forman Jan	
Štěpan Antonín	Marek Antonín	
Langr František	Maxmilian Josef	
Příbyl Bohumíl	Větvička Jaroslav	
Kincl Jan	1870	
	Fryda Antonín	
	Marek František	
	Oberndorfinger Karel	

Fotografie 34 - Seznam odvedených 21.1. 1916 b⁶³

⁶³ Vlastní zdroj.

Příběhka dne 13. února 1917.
Narukovní 10. března

S e z n a m „ R “

domebranců v roce 1899 rozených, dle vyhlášky "R"
odvodem povinných příslušníků obce Nové Město nad Metují.

Boš Karel	Nové Město nad Metují
Papež František	" "
Králíček Julius	" "
Ducháč Stanislav	" "
Franc Jaroslav	" "
Frinta Karel	" "
Marek Jaroslav	" "

Městský úřad v Novém Městě nad Metují

Langr František	Dobřany
Dudek Josef	Krčín
Ješt Jan	Ihota Králová
Švec Stanislav	Chlistov
Čtvrtečka Josef	Val
Štěpán Maremír	Sedlec
Vig František	Náchod
Halouzek Jan	Rychnburg

Fotografie 35 - Seznam odvedených 10.3. 1917⁶⁴

⁶⁴ Vlastní zdroj.

3. jména některých odvedených

S E Z N A M

domobranců v roce 1891-1872 rozených, dle svolávací vyhlášky
 " S " odvozem povinných příslušníků obce zdejší *byli uznáni*
způsobilými :

Truněček Rudolf	Nové Město nad Metují.
Sása Jan	Dtuo-
Stolín Josef	"
Smrček Jaroslav	"
Paňdur Rudolf	"
Horák Antonín	"
Šimánek Josef	"
Pater Dolák Alois katecheta	"
Pater Moravec Josef	"
Hule Bohumil,	"
Jakoubek Bohuslav	"
Papež František	"

dtto: cizích příslušníků ve zdejší obci s e stavivších.

Rejzek Václav	Hrudík Václav
Kricnar Leopold	Roob Robert
Kosář Jan	Jetel Josef
Langr František	Valenta Josef
Smorátko Rudolf	Činčera Otakar
Světlík Jan	
Matěj Norbert / Bradle	
Chvátal krejčí	

Fotografie 36 - Seznam odvedených 15.3. 1917⁶⁵

⁶⁵ Vlastní zdroj.